ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ, ਮੁੰਗਰ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 4862 ਆਦਿ)

10 ਮਈ, 2019

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ। ਜੇਜੇ।]

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ:

ਪੇਅ ਪੈਰੀਟੀ/'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' - ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ[ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰਜ਼ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤ] - ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਨਾਲ - ਅਨੁਮਤੀ - ਆਯੋਜਿਤ: ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ ਜਿਸ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਮਰ ਰਿਹਾ/ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਸੀ - ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਢੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ - ਇੱਕ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਭਰਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ' ਅਤੇ 'ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ' ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ' - ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ/ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ - ਰਾਜ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ - ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਹਨ - ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ - ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਅਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜਟ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਬਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਆਰਟ. 21 - ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009।

ਸਿਧਾਂਤ:

'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ - ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਹੋਲਡ: ਪ੍ਰਤੀ ਯੂ. ਯੂ. ਲਲਿਤ, ਜੇ. :

1. ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ [ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰਜ਼ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ] ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅੰਕੜੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 57,293 ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 7,800 ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ, ਭਾਵ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 4 ਲੱਖ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 66,000 ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਇਹ 4 ਲੱਖ ਦਾ ਇਹ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ 1/5ਵੇਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਰਨ ਅਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 66,000 ਵਿੱਚੋਂ, 31,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਤੱਥ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 4 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 58] [822-ਡੀ-ਜੀ]

2. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ: - (i) 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ii) 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨੀ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (iii) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। (iv) 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। (vi) ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ

ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। (vii) ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦਾ ਸਮੀਕਰਨ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (viii) ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕੈਸਕੇਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ix) ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਰਤੀ/ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (x) ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਫਰਕ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 68] [842-ਬੀ-ਜੀ]

3. ਰਾਜ ਲਈ 'ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ' ਅਤੇ 'ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ' ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਡਰ ਹੋਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਨਖ਼ਾਹ ਢਾਂਚਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 4 ਲੱਖ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹਿਜ਼ 66,000 ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਲਗਭਗ 1 ਲੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 5 ਲੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਢੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 76] [855-E-H; 856-ਏ-ਬੀ]

4. ਜੇਕਰ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਭਰਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ" ਅਤੇ "ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ" ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਟੈਂਡ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਸਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਛੜ ਰਹੀ ਸੀ, ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ

ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਰਚਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ। ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸੇ ਮਕੈਨਿਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜਟ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਬਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 77] [856-B-F]

5. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਦੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਬਣਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ ਦਾ ਪਾਠ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਸਥਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਲ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਕੇਲ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ TET ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। [ਪਰਾ 78] [856-G-H; 857-ਏ-ਬੀ]

6. ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਿ ਫੰਡ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ

ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕੀ ਬੋਝ ਪਵੇਗਾ, ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। [ਪਰਾ 79] [857-ਬੀ-ਸੀ]

7. ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਹੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਲੜਕੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਟੀਐਫਆਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਉਹ ਲਾਭ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਹਨ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਮੁਫ਼ਤ ਖੇਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਟੇਬਲ ਚਾਰਟ ਵੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਪੈਕੇਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪਾੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੇਬਲ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 79] [857-D-F]

8. ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚਪੜਾਸੀ ਅਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਰਾਜ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਤਨਖ਼ਾਹ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰ, ਜੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚਪੜਾਸੀ ਅਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਝ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ,

ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 80] [857-G-H; 858-ਏ-ਸੀ]

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ***1963 ਸਪਲ. 2 SCR 169*** *; ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ* ***(1972) 2 SCC 275 : [1973] 1 SCR 608*** *- ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ।*

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ***(2017) 1 SCC 148 : [2016] 7 SCR 350*** *- ਕਰੀਅਮ ਵਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ.*

ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਝਾ ਬਨਾਮ ਅੰਜਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ (2014) 11 SCC 405 ; ਜੈਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR 1988 SC 1504 : [1988] 1 ਸਪਲ. SCR 411 ; ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ ਗੌਤਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1989) 1 SCC 182 : [1988] 3 Suppl. SCR 479; ਵੀ. ਮਾਰਕੰਡੇਯਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1989) 3 SCC 191 : [1989] 2 SCR 422; ਧਾਰਵਾੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਡੀ. ਲਿਟਰੇਟ ਡੇਲੀ ਵੇਜ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1990) 2 SCC 396 : [1990] 1 SCR 544; ਸਕੱਤਰ, ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 1993 Supp (1) SCC 153 : [1992] 1 SCR 897; ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਘ (1998) 1 SCC 422 : [1997] 4 Suppl. SCR 484 ; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਪਰਸਨਲ ਸਟਾਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (2002) 6 SCC 72 : [2002] 1 Suppl. SCR 118 ; ਐਸ ਸੀ ਚੰਦਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 8 ਐਸਸੀਸੀ 279 : [2007] 9 ਐਸਸੀਆਰ 130; ਅਧਿਕਾਰਤ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਬਨਾਮ ਦਯਾਨੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 10 SCC 1 ; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 9 SCC 514 : [2009] 12 SCR 394 ; ਸਟੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿਬਯੇਂਦੁ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ (2011) 11 SCC 122 : [2010] 13 SCR

429; ਗੋਪਾਲ ਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 13 SCC 792 ; ਐਮ.ਐਮ.ਐਲ. ਐਰੇਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 1995 Supp (1) SCC 279 ; ਬੀੜੀ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 1956 SCR 267; ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1974) 4 SCC 656 : [1974] 3 SCR 760 ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਅਤੇ ਰੀਮੇਬਰੈਂਸਰ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਬਨਾਮ ਗਿਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਵਲਖਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1975) 4 SCC 754 : [1975] 3 SCR 802 ; ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਮਠ ਦੇ ਐਚ.ਐਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਾਮੀਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ (1979) 4 SCC 642: [1980] 1 SCR 368; ਕਰਨਲ ਏ.ਐਸ. ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ ਅਤੇ ਹੋਰ (1980) 1 SCC 634 : [1980] 1 SCR 1036 ; ਜਾਵੇਦ ਨਿਆਜ਼ ਬੇਗ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ 1980 Supp SCC 155; ਮਾਲਪੇ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਅਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1998) 2 SCC 1 : [1997] 6 Suppl. SCR 717 ; ਜਾਵੇਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2003) 8 SCC 369 : [2003] 1 Suppl. SCR 947 ; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਲਗਾਓਂ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2003) 9 SCC 731 : [2003] 1 SCR 1112 ; ਸੂਰਾਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੈਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਰੰਗਾ ਰੈੱਡੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 9 SCC 552 : [2008] 13 SCR 126 ; ਸ਼ਿਵਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਰੇਣੁਕਾ ਸ਼ੂਗਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 7 SCC 729 ; ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1962 ਐਸਸੀ 1139; ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (1982) 1 SCC 618 : [1982] 3 SCR 298 ; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 11 SCC 77 : [1996] 8 Suppl. SCR 592 ; ਉੜੀਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨੇਜ ਕੇ ਮੋਹੰਤੀ (2003) 5 SCC 188 : [2003] 3 SCR 753; ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਬਨਾਮ ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ (2004) 1 SCC 347 : [2003] 5 Suppl. SCR 656 ; ਇੰਡੀਅਨ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ

ਵਰਕਰ, ਇੰਡੀਅਨ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (2007) 1 SCC 408 : [2006] 9 Suppl. SCR 73; ਧੀਰੇਂਦਰ ਚਮੋਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. (1986) 1 SCC 637; ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1987) 4 SCC 634 : [1987] 3 SCR 714 ; ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 6 SCC 1 : [2008] 4 SCR 1; ਸੋਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਅਨਏਡਿਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਆਫ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰ (2012) 6 SCC 1: [2012] 2 SCR 715; ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜ ਸਟਾਪ-ਗੈਪ ਲੈਕਚਰਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) 2 SCC 29: [1992] 1 SCR 397; ਬਸੀਰੁਦੀਨ ਐਮ. ਮਦਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 1995 Supp (4) SCC 111; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 13 SCC 560 : [2017] 10 SCR 428 ; ਉਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਜੇ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) 1 SCC 645 : [1993] 1 SCR 594 ; ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ. ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 6 SCC 756 : [1996] 9 Suppl. SCR 726 ; ਸਕੱਤਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉਮਾਦੇਵੀ (3) ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 4 SCC 1 : [2006] 3 SCR 953 ; ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਮਨ ਲਾਲ ਕੇਸ਼ਵ ਲਾਲ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1983) 2 SCC 33 : [1983] 2 SCR 287 ; ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 4 SCC 78 : [2001] 2 SCR 506 ; ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ (2017) 9 SCC 1 : [2017] 7 SCR 797 ; ਈ ਪੀ ਰੋਯੱਪਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1974) 4 SCC 3 : [1974] 2 SCR 348 ; ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (IV) ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, ਪਟਨਾ (1980) 1 SCC 98 : [1979] 3 SCR 532 ; ਖੱਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (II) ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 1 SCC 627 : [1981] 2 SCR 408 ; ਬ੍ਰਿਜ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ (2012) 6 SCC 502 : [2012] 5 SCR 305 ; ਅਰਿੰਦਮ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 4 SCC 152 ; ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2012) 13 SCC 33 : [2012] 11 SCR 50; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 12 SCC 595 : [2017] 7 SCR 905 ; ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ, ਰਤਲਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਦੀਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (1980) 4 SCC 162 : [1981] 1 SCR 97; ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਗਾਰ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 4 SCC 449 ; ਮੋਹਿਨੀ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) 3 SCC 666 : [1992] 3 SCR 658 ; ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਐਚ.ਪੀ. ਰਾਜ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ (1995) 4 SCC 507 ; ਸੈਕਟਰੀ ਬਨਾਮ ਰੇਪਟਾਕੋਸ ਬ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ। ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) 1 SCC 290 : [1991] 2 Suppl. SCR 129; ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਜਨੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2000) 2 SCC 42 : [2000] 1 SCR 158 ; ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (1978) 1 SCC 248 : [1978] 2 SCR 621 ; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2003) 6 SCC 123 : [2003] 1 Suppl. SCR 522; ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਬੈਂਕ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1962) 3 SCR 269; ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲੇ (2018) 10 SCC 1 : [2018] 7 SCR 379 ; ਆਚਾਰੀਆ ਮਹਾਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਆਨੰਦਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1975) 1 SCC 11 : [1975] 2 SCR 317 ; ਅਸਾਮ ਸੰਮਿਲਿਤਾ ਮਹਾਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 3 SCC 1 ; ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 7 SCC 221 : [2016] 3 SCR 865 ; ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ***AIR 1962 SC 1139 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।***

ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਲਈ, ਜੇ.: (ਸਹਿਮਤ)

ਹੋਲਡ: ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ * ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ** ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 9] [860-F-G]

** ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ* ***1963 Suppl (2) SCR 169;*** *** ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ* ***(1972) 2 SCC 275 : [1973] 1 SCR 608 - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।***

ਬੀੜੀ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ***ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 479 : [1956] ਐਸਸੀਆਰ 267*** *; ਐਨ. ਮੀਰਾ ਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਹੋਰ* ***ਏਆਈਆਰ 1989 ਐਸਸੀ 2027 : [1989] 3 ਐਸਸੀਆਰ 901*** *- 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ.*

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਅ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਬਰਦਵਾਨ ***ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 334 : [1964] ਐਸਸੀਆਰ 921 -*** *ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ.*

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

<u>ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ</u>:

(2014) 11 SCC 405 ਨੇ ਪੈਰਾ 17 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1988] 1 ਸਪਲ. SCR 411 ਨੇ ਪੈਰਾ 24 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1988] 3 ਸਪਲ. SCR 479 ਪੈਰਾ 31 (A) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[1989] 2 ਐਸਸੀਆਰ 422 ਪੈਰਾ 31 (ਏ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1990] 1 ਐਸਸੀਆਰ 544 ਪੈਰਾ 31 (ਏ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1997] 4 ਸਪਲ. SCR 484 ਪੈਰਾ 31 (A) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2002] 1 ਸਪਲ. SCR 118 ਪੈਰਾ 31 (A) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2007] 9 ਐਸਸੀਆਰ 130 ਪੈਰਾ 31 (ਏ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

(2008) 10 SCC 1 ਪੈਰਾ 31 (ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2009] 12 ਐਸਸੀਆਰ 394 ਪੈਰਾ 31 (ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2010] 13 ਐਸਸੀਆਰ 429 ਪੈਰਾ 31 (ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

(2014) 13 ਐਸਸੀਸੀ 792 ਪੈਰਾ 31 (ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

1995 Supp. (1) SCC 279 ਪੈਰਾ 31 (ਬੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

1956 ਐਸਸੀਆਰ 267 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[1974] 3 ਐਸਸੀਆਰ 760 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[1975] 3 ਐਸਸੀਆਰ 802 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[1980] 1 ਐਸਸੀਆਰ 368 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1980] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1036 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

1980 Supp SCC 155 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[1997] 6 ਸਪਲ. SCR 717 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2003] 1 ਸਪਲ. SCR 947 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2003] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1112 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2008] 13 ਐਸਸੀਆਰ 126 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(2017) 7 SCC 729 ਪੈਰਾ 31 (ਸੀ

[1963] ਸਪਲਾਈ. 2 SCR 169 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1973] 1 ਐਸਸੀਆਰ 608 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

AIR 1962 SC 1139 ਨੇ ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1982] 3 ਐਸਸੀਆਰ 298 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1996] 8 ਸਪਲ. SCR 592 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2003] 3 ਐਸਸੀਆਰ 753 ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2003] 5 ਸਪਲ. SCR 656 ਨੇ ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2006] 9 ਸਪਲ. SCR 73 ਨੇ ਪੈਰਾ 34 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

(1986) 1 SCC 637 ਪੈਰਾ 36 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[1987] 3 ਐਸਸੀਆਰ 714 ਪੈਰਾ 36 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2008] 4 ਐਸਸੀਆਰ 1 ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2012] 2 ਐਸਸੀਆਰ 715 ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1992] 1 ਐਸਸੀਆਰ 397 ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

1995 Supp (4) SCC 111 ਨੇ ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2017] 10 SCR 428 ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1993] 1 ਐਸਸੀਆਰ 594 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1996] 9 ਸਪਲ. SCR 726 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2006] 3 ਐਸਸੀਆਰ 953 ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1983] 2 ਐਸਸੀਆਰ 287 ਪੈਰਾ 40 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2001] 2 ਐਸਸੀਆਰ 506 ਪੈਰਾ 40 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2017] 7 SCR 797 ਪੈਰਾ 40 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1974] 2 ਐਸਸੀਆਰ 348 ਪੈਰਾ 40 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1979] 3 ਐਸਸੀਆਰ 532 ਪੈਰਾ 41 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1981] 2 ਐਸਸੀਆਰ 408 ਪੈਰਾ 41 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2012] 5 SCR 305 ਪੈਰਾ 41 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(2013) 4 SCC 152 ਨੇ ਪੈਰਾ 42 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2012] 11 SCR 50 ਪੈਰਾ 44 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2017] 7 SCR 905 ਪੈਰਾ 45 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1981] 1 ਐਸਸੀਆਰ 97 ਪੈਰਾ 46 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(2017) 4 SCC 449 ਪੈਰਾ 46 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[1992] 3 ਐਸਸੀਆਰ 658 ਪੈਰਾ 48 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(1995) 4 SCC 507 ਪੈਰਾ 48 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[1991] 2 ਸਪਲ. SCR 129 ਨੇ ਪੈਰਾ 49 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2000] 1 ਐਸਸੀਆਰ 158 ਪੈਰਾ 49 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(1962) 3 ਐਸਸੀਆਰ 269 ਪੈਰਾ 51 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[2018] 7 SCR 379 ਪੈਰਾ 52 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1975] 2 ਐਸਸੀਆਰ 317 ਪੈਰਾ 52 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(2015) 3 SCC 1 ਨੇ ਪੈਰਾ 52 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2016] 3 SCR 865 ਪੈਰਾ 52 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਏਆਈਆਰ 1962 ਐਸਸੀ 1139 ਨੇ ਪੈਰਾ 60 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[2016] ਕਿਊਰੀਅਮ ਪੈਰਾ 69 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ 7 SCR 350 ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ

[1978] 2 ਐਸਸੀਆਰ 621 ਪੈਰਾ 74 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2003] 1 ਸਪਲ. SCR 522 ਨੇ ਪੈਰਾ 74 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ

[1992] 1 ਐਸਸੀਆਰ 897 ਪੈਰਾ 75 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਦੀ ਜੱਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜੇ.

[1956] SCR 267 ਪੈਰਾ 3 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

1963 Suppl (2) SCR 169 ਨੇ ਪੈਰਾ 6 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ

[1973] 1 SCR 608 ਨੇ ਪੈਰਾ 6 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ

[1989] 3 SCR 901 ਪੈਰਾ 8 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1964] ਐਸਸੀਆਰ 921 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 4862।

2013 ਦੇ CWJC ਨੰਬਰ 21199 ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 31.10.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

2019 ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 4872, 4867, 4866, 4864, 4865, 4869, 4863, 4868, 4870, 4871।

ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਏ.ਜੀ., ਪੀ.ਐੱਸ. ਨਰਸਿਮਹਾ, ਏ.ਐੱਸ.ਜੀ., ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਦਿਨੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਲਲਿਤ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਵਿਜੇ ਹੰਸਰੀਆ, ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸਲਮਾਨ ਖੁਰਸ਼ੀਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਭਾ ਡੀ. ਮਖੀਜਾ, ਸੀ.ਏ.ਸੁੰਦਰਮ, ਵੀ. , ਸ੍ਰ. ਐਡਵਾਂਸ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ਿਵਮ ਸਿੰਘ, ਅਰਜੁਨ ਖਜ਼ਾਨਚੀ, ਕੁ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪਾਠਕ, ਉਦਿਆਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ. ਮਾਧਵੀ ਦੀਵਾਨ, ਅਨਮੋਲ ਚੰਦਨ, ਕੁ. ਸੁਚੰਦਰਨ ਭਾਸਕਰਨ, ਮਿਸ. ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਜੀ ਐਸ ਮੱਕੜ, ਅਨੀਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਮੁਰਾਰੀ ਕੁਮਾਰ, ਨੀਰਜ ਸ਼ੇਖਰ, ਸੁਮਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਕੁ. ਅਨੁਸ਼ਾ ਨਾਗਾਰਾਜਨ, ਰੋਹਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਠਾਕੁਰ, ਨਿਤੇਸ਼ ਰੰਜਨ, ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਣਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ, ਕੁਮਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲਕਸ਼, ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਨੀਤ ਕ੍ਰ. ਸਿੰਘ, ਸੌਰਭ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਵਿਕਰਮਾਦਿਤਿਆ ਸਿੰਘ, ਅਮਿਤ ਵਧਵਾ, ਸੀ.ਕੇ.ਸ਼ਰਮਾ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਐੱਮ. ਸੋਫੀਆ ਬੇਗਮ, ਵਿਵੇਕ ਤਿਵਾੜੀ, ਜ਼ਫਰ ਖੁਰਸ਼ੀਦ, ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ, ਦੇਵੇਂਦਰ ਤਿਵਾੜੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸਤਿਆਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਕੁ. ਦਿਸ਼ਾ ਵੈਸ਼, ਕੇਸ਼ਵ ਰੰਜਨ, ਕੁ. ਰੋਹਿਣੀ ਮੂਸਾ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਕੇ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ, ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਿੰਦਰ ਕੇ.ਆਰ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਵਿਨੇ ਕੁਮਾਰ, ਰਮੇਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਕੁਮਾਰ ਗੌਰਵ, ਰੌਬਿਨ ਖੋਖਰ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਸ਼ੇਖਰ, ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਬੀ.ਐਨ. ਦੂਬੇ, ਮਿਸ. ਸਵਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਆਰ.ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੀਰਜ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਿਤੂ ਬੈਨੀਵਾਲ, ਰਵੀ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਏ.ਕੇ.ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਏ.ਕੇ.ਉਪਾਧਿਆਏ, ਪੀ.ਦਿਆਲ, ਆਰ.ਪੀ. ਦਿਆਲ, ਹਰਸ਼ਿਤ ਸਨਵਾਲ, ਡਾ. ਐਸ ਕੇ ਵਰਮਾ, ਕਰੁਣਾਕਰ ਮਹਾਲਿਕ, ਉਪੇਂਦਰ ਨਰਾਇਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ੋਕ ਆਨੰਦ, ਬਿਪਿਨ ਬਿਹਾਰੀ ਸਿੰਘ, ਸੋਮਨਾਥ ਪਧਾਨ, ਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਸੁਧਾਂਸ਼ੂ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਤੁਲ ਝਾਅ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡੇ, ਦੁਰਗਾ ਦੱਤ, ਵਿਭੂ ਸ਼ੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਰੋਹਿਤ ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ੀ, ਜਤਿੰਦਰ ਨਾਥ ਪਾਠਕ, ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਕੁ. ਸ਼ਸ਼ੀ ਸਿੰਘ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੇ. ਤਿਵਾੜੀ, ਚੰਦਨ ਕੁਮਾਰ, ਕੁ. ਰਾਜਮਾਲਾ ਦੋਹਰੇ, ਐਸ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਮਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ. ਜਯਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਵਿਕਰਮ ਪਾਥਰਾ ਲੇਖ, ਰਮੇਸ਼ ਠਾਕੁਰ, ਡੀ.ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਆਰ.ਪੀ. ਗੋਇਲ, ਰਾਗਵੇਂਦਰ ਤਿਵਾਰੀ, ਸਵਾਮੀ ਨਾਥ, ਕੁ. ਜੋਤੀ ਕੁਮਾਰੀ, ਅਮਿਤ ਪਵਨ, ਆਨੰਦ ਨੰਦਨ, ਸੁਮਿਤ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਟੀ. ਸੁਧਾਕਰ, ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ, ਮੋਹਿਤ ਯਾਦਵ, ਵਰਿੰਦਰ ਖੁਰਾਣਾ, ਦੁਰਗਾ ਦੱਤ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਯਾਦਵ, ਕਰੁਣਾਕਰ ਮਹਾਲਿਕ, ਅਨੀਮੇਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ, ਸੰਨੀ ਜੈਸਵਾਲ, ਰਾਜੀਵ ਰੰਜਨ ਕੁਮਾਰ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ. ਦਿਵਾਕਰ, ਸ. ਛਾਇਆ ਕੁਮਾਰੀ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਰਜਨੀਸ਼ ਭਾਸਕਰ, ਉਪੇਂਦਰ ਨਰਾਇਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਨਿਲੇਂਦਰ ਪਾਂਡੇ, ਰਾਘਵੇਂਦਰ ਤਿਵਾੜੀ, ਰਾਹੁਲ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਪੰਕਜ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਵਾਈ ਲੋਕੇਸ਼, ਸੂਰਿਆ ਨਰਾਇਣ ਪਾਤਰ, ਐੱਮ.ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਰਾਣਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਵੇਕ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ। , ਰਵੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਜੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾਏ ਗਏ

<u>ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.</u> 1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ 2013 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 21199 ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 31.10.2017 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

3. 1981 ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸਾਰੇ ਟੀਚਿੰਗ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੇਲਾਂ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ('ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਰਗੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ। ਪੰਚਾਇਤ, ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੇਲਾਂ 'ਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

4. ਬਿਹਾਰ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ) ਐਕਟ, 1981 ('1981 ਐਕਟ', ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ) ਦੁਆਰਾ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੇ, ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ w.e.f. 02.10.1980 ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਹਰ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰ, ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ (ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ) ਕੋਲ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਸਕੂਲ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰੇਗਾ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਫੰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 11 ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਅਧੀਨ ਫੰਡ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ।

5. ਬਿਹਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1983 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 1981 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰ, ਉੱਤਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਘਟੀਆ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਵਰਗ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੈਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਲਰਕ, ਚਪੜਾਸੀ ਆਦਿ ਲਈ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਨਿਯਮ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਇਜਾਜ਼ਤ, ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 6 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੀ:

“6. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ:-

1. ਜਿਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੂਨੀਅਰ ਕੈਟਾਗਰੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ।

2. ਘਟੀਆ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਾਡਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੇਤਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ।

3. ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ।

6. ਸੰਵਿਧਾਨ (73ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1992 ਭਾਗ IX (ਧਾਰਾ 243, 243A ਤੋਂ 243-O ਵਾਲੇ) ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਛੇਦ 243B ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243G ਦੇ ਭਾਗ IX ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ, ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: -

> **“243 ਜੀ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ। -** ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਚਿਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ -

(a) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ;

(ਅ) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ "ਸਿੱਖਿਆ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਸਮੇਤ"।

7. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ (74ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1992) ਭਾਗ IXA (ਧਾਰਾ 243P ਤੋਂ 243Z, 243ZA ਤੋਂ 243ZG) ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 243Q ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IXA ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। . ਅਨੁਛੇਦ 243W ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"243 ਡਬਲਯੂ. ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਆਦਿ। - ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ -

"(ਏ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮਿਉਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਿਉਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ -

(i) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ;

(ii) ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;

(ਬੀ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਲੜੀ ਨੰਬਰ 13 ਵਿੱਚ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, "ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਸੁਹਜਵਾਦੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ" ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

8. ਸੰਵਿਧਾਨ (86ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2002) ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਕਿ 01.04.2010 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾ 21A ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 21ਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“21 ਏ. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। - ਰਾਜ ਛੇ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

9. 2006 ਦੇ ਬਿਹਾਰ ਐਕਟ 25 ਦੁਆਰਾ, 1981 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:

“ਐਕਟ, 1981 (ਬਿਹਾਰ ਐਕਟ 33, 1982) ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਸੋਧ – ਸ਼ਬਦ “ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਬਿਹਾਰ ਸਟਾਫ਼ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਿਹਾਰ ਐਕਟ 14, 2004 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

10. ਮਈ 2006 ਵਿੱਚ, ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਦੋ ਡਰਾਫਟ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਨੋਟਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜਾਂ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੋਟਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਸਨ:-

“ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ 1:62 ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 1:40 ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ 64:391 ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 24 ਲੱਖ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ 8 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ 15000 ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 24,000 ਮੌਜੂਦਾ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ "ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਂਦਰਾਂ" ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

"9. ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 5000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, 500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ" ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਨਗਰ ਅਧਿਆਪਕ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ/ਵਜੀਫੇ 'ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ

ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਚਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ, ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

10. ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨੀ ਹੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਵਸਥਾ/ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਤਨਖ਼ਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਚੱਲ/ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਅਧਿਐਨ/ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ।

"5. ਪਿਛਲੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ:- ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ।

i. ਪਿਛਲਾ ਤਜਰਬਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ii. ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਯੋਗਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

iii. ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਬਾਦਲੇ ਅਤੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

6. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:- ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ/ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 73ਵੀਂ ਅਤੇ 74ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਨਾਂ/ਸੰਸਥਾਵਾਂ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਸਿਲੇਬਸ/ਸਟੱਡੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ।

"8. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇਕਰ 6000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ) ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੁਪਏ 89,82,72,000/- (ਸਿਰਫ 99 ਕਰੋੜ 82 ਲੱਖ ਬਹੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ) ਹੋਵੇਗਾ।) ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁੱਲ 160,83,56,016 ਰੁਪਏ (ਇਕ ਸੌ ਸੱਠ ਕਰੋੜ 83 ਲੱਖ 56 ਹਜ਼ਾਰ ਸੋਲਾਂ ਰੁਪਏ ਸਿਰਫ਼) ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁੱਲ 71,00,84,016 ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ 71 ਕਰੋੜ, ਚੌਰਾਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸੋਲਾਂ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਬਚਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਚੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 10,000 ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੋਂ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪਸਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।"

11. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 01.07.2006 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-ਜੀ (11ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੰ.17) ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਐਕਟ-2006 ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 146 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ

ਅਨੁਛੇਦ-47 ਅਤੇ 48 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ।

ਨਿਯਮ

6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫਤੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ (ਸਿਸਟਮ) ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਵੇਂ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ 73ਵੀਂ ਅਤੇ 74ਵੀਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪਣੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਅਤੇ 4 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸਨ:

"3. ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰ ਦਾ ਗ੍ਰੇਡ- ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਦੋ ਗ੍ਰੇਡ ਹੋਣਗੇ:-

(ਏ) ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕ (ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਮੇਤ ਉਹ ਅਧਿਆਪਕ।)

(ਬੀ) "ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ" (ਪੰਚਾਇਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕ)।

4. ਪੰਚਾਇਤੀ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ-

(1) ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਸਿਖਿਅਤ ਅਤੇ ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਲ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਕਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਣਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਕਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਣਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ/ਇੰਟਰਮੀਡੀਏਟ ਪਾਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਮੈਟ੍ਰਿਕ) ਪਾਸ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨਿਯਮ 9 "ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਾਕ/ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਛੁਕ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਬਲਾਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਸਤਾਰ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਅਧਿਆਪਕ। ਨਿਯਮ 9 ਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ 7 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ: -

“7. ਪੈਨਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ:

ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

(ਏ) ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ:-

(i) ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਚੇਅਰਮੈਨ

(ii) ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ - ਮੈਂਬਰ।

(iii) ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ। (ਜੇਕਰ ਪਰਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੁਣੀ ਗਈ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹੋਵੇਗੀ)

(iv) ਬਲਾਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਸਤਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ - ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ

(ਅ) ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ:

(i) ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੁਖੀਆ - ਚੇਅਰਮੈਨ

(ii) ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਕੇਸ ਮੁਖੀਆ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਮੈਂਬਰ ਔਰਤ-ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(iii) ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਲਾਕਾ ਪੰਚਾਇਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਮੈਂਬਰ

(iv) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਡੀ.ਈ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੰਚਾਇਤ ਤੱਕ। - ਮੈਂਬਰ।

(v) ਸਕੱਤਰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ - ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ। ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਨੋਟ:- ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ (ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ) ਦੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਬਲਾਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪਸਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ/ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(vi) ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਨਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਕੇ, ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(vii) ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(viii) ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚੀ-2 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਘਟਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਇੱਛੁਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ix) ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ (ਅਨੁਸੂਚੀ-III) ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(x) ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਣਸਿੱਖਿਅਤ ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ 500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। /- ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 300/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਨਿਯਮ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੱਚਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਰਕੂਲਰ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੰਚਾਇਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

12. 11.07.2006 ਨੂੰ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਟ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ, ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ, ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ ਰਾਜ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪਾਠ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸਨ: -

“ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪਸਾਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ, 1986/1992 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ +2 ਪੱਧਰ ਨੂੰ 10 + 2 + 3 ਪੈਟਰਨ ਅਧੀਨ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 73ਵੀਂ ਅਤੇ 74ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।”

A) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬਾਡੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਟੀਚਰਸ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 2006 ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਿਯਮ 4 ਭਾਗ A ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਿਉਂਸਪਲ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਭਾਗ B। ਮਿਉਂਸਪਲ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਿਯਮ 6 ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਉਂਸਪਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਿਯਮ 6 ਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ (6) ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਗਠਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ:

“ਪੈਨਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ-

ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਮੇਟੀ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ:

(a) ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਲਈ ਕਮੇਟੀ

1.	ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ	ਪ੍ਰਧਾਨ

2.	ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ (ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੁਣੀ ਗਈ ਮੈਂਬਰ ਔਰਤ ਹੋਵੇਗੀ)	ਮੈਂਬਰ
3.	ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ	ਮੈਂਬਰ
4.	ਸਬੰਧਤ ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫ਼ਸਰ ਸ	ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ

ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਲਾਈ ਅਫ਼ਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਾਧੂ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਰ ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 1 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੋਟ:- ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਿਉਂਸਪਲ ਪੰਚਾਇਤ/ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਬੀ) ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲਈ ਕਮੇਟੀ।

1.	ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਮੇਅਰ ਸ	ਪ੍ਰਧਾਨ
2.	ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ (ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੁਣੀ ਗਈ ਮੈਂਬਰ ਔਰਤ ਹੋਵੇਗੀ)	ਮੈਂਬਰ
3.	ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਾਰਜਸਾਧਕ ਅਫਸਰ ਸ	ਮੈਂਬਰ
4.	ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਸ	ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ

ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਲਾਈ ਅਫ਼ਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਾਧੂ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਰ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 1 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੋਟ: ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ 3 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 600 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ, ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ 700 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ 600 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਸੀ। ਨਿਯਮ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਬਾਦਲੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਧਿਆਪਕ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬਾਡੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 16(2) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੀ: -

ਇਹ ਨਿਯਮ ਪਿਛਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।"

ਅ) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਿਯਮ 4 ਭਾਗ-ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਗ-ਬੀ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ। ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਿਯਮ 6 ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਾਰ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਕਤ ਨਿਯਮ 6 ਦਾ

ਉਪ-ਨਿਯਮ (6) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਨਲਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਗਠਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ:-

"vi. ਪੈਨਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ-

ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਮੇਟੀ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ:

a	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ	ਪ੍ਰਧਾਨ
ਬੀ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ (ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੁਣੀ ਗਈ ਮੈਂਬਰ ਔਰਤ ਹੋਵੇਗੀ)	ਮੈਂਬਰ
c	ਡਿਪਟੀ ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ	ਮੈਂਬਰ
d	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਸ	ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ

ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਲਾਈ ਅਫ਼ਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਾਧੂ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 1 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੋਟ:- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਿਪਟੀ ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਨਿਯਮ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 600/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ 500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ, ਵੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 700/-

ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ 600/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। . ਨਿਯਮ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਤਬਾਦਲਾਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਧਿਆਪਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 16(2) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

"ਇਹ ਨਿਯਮ ਪਿਛਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।"

13. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੈੱਟ ਜੁਲਾਈ, 2006 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਏ। ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ 01.07.2006 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਏ; ਬਿਹਾਰ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬਾਡੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ 11.7.2006 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਬਿਹਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਸੈਕੰਡਰੀ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵੀ 11.7.2006 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸੈੱਟ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ '2006 ਦੇ ਨਿਯਮ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ, ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ 'ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਕੂਲਰ ਅਤੇ ਮਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। .

2006 ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ 2006 ਦੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ 2006 ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਯੋਗ ਤਨਖਾਹਾਂ, 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਸਨ, ਪਹਿਲੀ ਉਹ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਸਨ ਜਾਂ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ

ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਭਾਵ ਰੈਗੂਲਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਰੈਗੂਲਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਯਮਤ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਸਿਰਫ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਭਾਵ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

14. 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ, 01.04.2010 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ।

A. ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (a), (f) ਅਤੇ (n) ਜੋ 'ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ', 'ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ' ਅਤੇ 'ਸਕੂਲ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

"2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।- ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, -

(a) "ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ -

(i) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ, ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਜਿਸਦੀ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ;

(ii) ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (i) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, - (ਏ) ਇੱਕ ਰਾਜ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ; (ਬੀ) ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ;

(f) "ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ;

(n) “ਸਕੂਲ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਜੋ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ-

(i) ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ, ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਕੂਲ;

(ii) ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਅਨੁਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ;

(iii) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਕੂਲ; ਅਤੇ

(iv) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਜੋ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ;

B. ਐਕਟ ਦਾ ਅਧਿਆਇ III "ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ, ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਤੇ 7 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

"**6. ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ।** - ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਸਕੂਲ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਇੰਨਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

7. ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ। - (1) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(2) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਆਵਰਤੀ ਖਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ।

(3) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਵਜੋਂ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ।

(4) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 280 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਅਧੀਨ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਸਕੇ।

(5) ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਫੰਡ।

(6) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਰੇਗੀ-

(a) ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਦਿਸ਼ਟ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ;

(ਬੀ) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਮਿਆਰ ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ;

(c) ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ, ਖੋਜਾਂ, ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

C. ਅਧਿਆਇ IV "ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਅਤੇ 25 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ:

"23. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ। -

(1) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਕੋਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਰਸ ਜਾਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢੁਕਵੇਂ ਅਦਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਜੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਲਈ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਧਿਆਪਕ, ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ, ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ, 2015 ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹਰੇਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2017 ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

(3) ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਯੋਗ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ, ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

25. ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ। - (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ, ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰੇਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਤੈਨਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 27।

D. ਧਾਰਾ 35 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 38 ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 38 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ "ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਿਯਮ, 2010" (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "2010 ਨਿਯਮ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ 8.4.2010 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। . 2010 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਭਾਗ VI 'ਅਧਿਆਪਕ' ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 20 ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਗ VI ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:-

> **"20. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ**. - (1) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ।
>
> (2) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ:-
>
> (a) ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ;
>
> (ਬੀ) ਅਧਿਆਪਨ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਪਬੰਧ।
>
> (3) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨ, ਗਰੈਚੁਟੀ, ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਸਮਾਨ ਯੋਗਤਾ, ਕੰਮ ਅਤੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ।

15. ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 38 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਨੇ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਿਯਮ, 2011 ਬਣਾਇਆ। ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 2(1)(ਕੇ) ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ 1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ 4 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ: -

"4. (1) ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ -

(a) ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ 1 (ਇੱਕ) ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 40 (ਚਾਲੀ) ਹੈ:

(ਬੀ) ਇੱਕ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ 3 (ਤਿੰਨ) ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਵਾਸ ਦਾ:

(2) ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰੇਗੀ।

(3) ਮੁਸ਼ਕਲ ਭੂਮੀ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ, ਹੜ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਣ, ਕਟੌਤੀ, ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਉਪ ਨਿਯਮ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇ ਕੇ, ਅਜਿਹੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਕੂਲ।

(4) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ। , ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਆਵਾਜਾਈ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ।

(5) ਉੱਚ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਘਣਤਾ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇੜਲਾ ਸਕੂਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(6) ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਸਕੂਲ(ਸਕੂਲਾਂ) ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਬਸਤੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਤਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(7) ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ।

(8) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ/ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਕੂਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਬਣੇ।"

ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਭਾਗ 6 "ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 17 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ:-

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ, ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ

17. (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਕਾਡਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਤਨਖਾਹ, ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ।

(2) ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਲਈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ: -

(a) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਅਧਿਆਪਨ ਕਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਬੰਧ।

16. ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2012 03.04.2012 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਨਿਯਮ 2 (i)(ii)(iii) ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ: -

“(i) “ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਕੂਲ ਜਿੱਥੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ii) “ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ/ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਸਕੂਲਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(iii) "ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ/ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਿਯਮ 5 ਕਲਾਸ I ਤੋਂ V ਅਤੇ ਕਲਾਸ 6 ਤੋਂ VIII ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 15 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਤਨਖ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

“15. ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ।-(a) ਇਕਸਾਰ ਤਨਖਾਹ।-(i) ਪੰਚਾਇਤੀ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੇਗੀ:-

*ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਬੁਨਿਆਦੀ ਗ੍ਰੇਡ) - 7000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ

*ਅਨਟ੍ਰੇਂਡ ਅਧਿਆਪਕ (ਬੁਨਿਆਦੀ ਗ੍ਰੇਡ) - 6000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ

*ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਗ੍ਰੇਡ) - 8000/-ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ

*ਅਨਟ੍ਰੇਂਡ ਅਧਿਆਪਕ (ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਗ੍ਰੇਡ) - 7500/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ

*ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕ (H.M. ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ) - 14000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ

(ii) ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 4000/- ਇਕਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੇਗੀ।

(iii) ਜੇਕਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੇਗੀ।

(iv) ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ, ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਇਆ ਭੱਤਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਭੱਤਾ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਭੱਤਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਉਪ ਨਿਯਮ (ਬੀ) ਨੇ ਫਿਰ ਤਨਖਾਹ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਿਯਮਾਂ, 2006 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ("ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਟੈਸਟ") ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕ 45% ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਜਨਰਲ ਕੈਟਾਗਰੀ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੈਟਾਗਰੀ ਦੇ 40% ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਿੱਚ 500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਮਿਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ 300/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਉਪ ਨਿਯਮ (f) "ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ" ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੇਵਾ।

ਬਿਹਾਰ ਨਗਰ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰਜ਼ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2012 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

17. ਹਾਲਾਂਕਿ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੇਵਲ 2006 ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪਾਵਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਲ 2013 ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਦਸੰਬਰ 2003 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ

ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੈਨਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 2004 ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ.22882 ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਨੇ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 2007 ਦੀ ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 297 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। 9.12.2009 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ 2003 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ 34540 ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਜੋਂ ਭਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਇਸ ਲਈ ਬਿਹਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਯਮ, 2010 ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ "ਵਨ ਟਾਈਮ ਅਪੌਇੰਟਮੈਂਟ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ 2013 ਵਿੱਚ 34540 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਿੱਕਤਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਝਾ ਬਨਾਮ ਅੰਜਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ 1 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

> “1. ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 297 ਆਫ਼ 2007, 2004 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 22882 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 18-1-2006 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਰਾਰ ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 23-1-2006 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਝਾ (2014 11 SCC 404) ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ 9-1-2009 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਹਨ, ਕਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਨ, ਨੂੰ

ਉਪਲਬਧ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪਲਬਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਤਭੇਦ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅੰਕੜਾ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 34,540 ਤੱਕ ਲੈ ਲਈ।

2. ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ 18-1-2006 ਅਤੇ 23-1-2006 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਨਿਯਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਉਪਲਬਧ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਸਿਖਲਾਈ।"

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿੱਚ 34,540 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਰਤੀ ਨਿਯਮ 2013 ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ।

18. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਰਮਭਿਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ 2013 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 7089 ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਮਾਨ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। -ਸਕੇਲ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 5.4.2013 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

“ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ

ਸਕੇ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਬੱਚੇ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਨੀਤੀ/ਯੋਜਨਾ ਅਜਿਹੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਬੋਝ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਸਮੇਤ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਤੀ/ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗੀ।"

19. ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ, ਵਖਰੇਵੇਂ ਵਾਲੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਕਈ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੇ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਡਬਲਯੂਜੇਸੀ 21199 ਆਫ਼ 2013 ਸੀ, ਜੋ ਬਿਹਾਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ, ਮੁੰਗੇਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

20. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪੂਰਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

> "13. ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅੰਤਰ ਅੱਗੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰਣੀ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: -

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ	ਸਿਰ	ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ	ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ
1.	ਫਰੇਮ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵੰਡ	ਸਬੰਧਤ ਪੰਚਾਇਤ, ਬਲਾਕ, ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਨਗਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੇਸ ਹੋਵੇ।
2.	ਸਿਰ	ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ	ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾ/ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀ
3.	ਕਾਡਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ	ਮਰਦਾ ਘਟਦਾ ਕਾਡਰ	ਚਾਲੂ
4.	ਪੋਸਟ ਦਾ nomanclatre	ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕ	ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਿਆਪਕ/ਪ੍ਰਖਾਨ ਡੀ ਅਧਿਆਪਕ/ਨਗਰ ਅਧਿਆਪਕ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮੱਧਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ/ਨਗਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮੱਧਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਉੱਚਾਰ ਮੱਧਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ/ਨਗਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਉੱਚਾਰ ਮੱਧਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ
5.	ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ/ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ	ਸਬੰਧਤ ਪੀ.ਆਰ.ਆਈਜ਼/ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ
6.	ਭਰਤੀ ਦਾ ਢੰਗ	ਬੀਪੀਐਸਸੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ / ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ	ਅਕਾਦਮਿਕ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ

7.	ਨਿਯਮ	ਬਿਹਾਰ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਯਮ, 1991 ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਯਮ।	ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2012; ਬਿਹਾਰ ਨਗਰ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟੀਚਰ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2012; ਬਿਹਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006; ਬਿਹਾਰ ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਬਾਡੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਟੀਚਰ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 2006; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
8.	ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ	ਉਕਤ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।	ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੈ
9.	ਨਹੀਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ	2006 ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 1,30,000	2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 4.4 ਲੱਖ
10.	ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ	RDDE/ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ/ਸਟੇਟ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ।

21. ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 11.08.2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ

ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਾਰਣੀ ਚਾਰਟ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"2.1 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ	ਪੋਸਟ	ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ	ਗ੍ਰੇਡ ਤਨਖਾਹ
1.	2	3	4	5
1.	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਅਣਸਿਖਿਅਤ)	62031 ਹੈ	5200-20200 ਹੈ	5
2.	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	245344 ਹੈ	5200-20200 ਹੈ	0
3.	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਗਰੈਜੂਏਟ ਅਨਟ੍ਰੇਂਡ)	14000	5200-20200 ਹੈ	0
4.	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਗਰੈਜੂਏਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ)	22739	5200-20200 ਹੈ	2400 ਹੈ
	ਕੁੱਲ ਅਧਿਆਪਕ (ਘੋਸ਼ਿਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮੇਤ)	344114 ਹੈ		

2.2 ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ/ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ	ਪੋਸਟ	ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ	ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ	ਗ੍ਰੇਡ ਤਨਖਾਹ

		ਗਿਣਤੀ		
1.	2	3	4	5
1.	ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਅਣਸਿਖਿਅਤ)	4463	5200-20200 ਹੈ	0
2.	ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	25038 ਹੈ	5200-20200 ਹੈ	2400 ਹੈ
3.	ਲਾਇਬ੍ਰੇਨੀਅਨ	1900	5200-20200 ਹੈ	0
4.	ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਟੀਚਰ (10+2) (ਅਨਟ੍ਰੇਂਡ)	3058	5200-20200 ਹੈ	0
5.	ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (10+2) (ਸਿਖਿਅਤ)	26778 ਹੈ	5200-20200 ਹੈ	2800 ਹੈ
	ਕੁੱਲ ਅਧਿਆਪਕ (ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮੇਤ)	61233 ਹੈ		

ਮਤੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 2.5 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

> “2.5 ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤੇ ਦਾ ਲਾਭ; ਮੈਡੀਕਲ ਭੱਤੇ; ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਇਆ ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਸਲਾਨਾ ਵਾਧਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਨਿਯੋਜੀਤ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਗੈਰ-ਸਿਖਿਅਤ | ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਸੈਕੰਡਰੀ, ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਮਤੇ ਵਿੱਚ 1.7.2015 ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬੇਸਿਕ ਪੇ-ਸਕੇਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ 2,000/- ਰੁਪਏ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨਾਂ ਲਈ 2,400/-

ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ 2,800/- ਰੁਪਏ ਗ੍ਰੇਡ ਪੇ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 1.7.2015 ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੱਤੇ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਭੱਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਗੇ: -

ਵਾਧੂ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵੇਰਵੇ					
ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ	ਗ੍ਰੇਡ	ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ	ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ	ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹਾਂ	ਕੁੱਲ ਵਾਧੂ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਕੜਾ)
1	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ	344114 ਹੈ	6693.23	4173.21	2520.04
2	ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ	61233 ਹੈ	1259.30	830.85	428.45
	ਕੁੱਲ	405347 ਹੈ	7952.55	5004.06	2948.49

22. ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਸੀ। ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ; ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਿਲੇਬਸ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ

ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਯੋਗ ਤਨਖਾਹ, ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 2 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰੇ 42 ਅਤੇ 44 ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਕਿ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ/ਬਿਹਾਰ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ/ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਚੋਣ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਕਿ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ:-

> “1. ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ 09.10.2017 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਲਿਖਤੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
>
> 2. ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ 3,19,703 ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ 37,529 ਅਧਿਆਪਕ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ

ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਬਜਟ ਖਰਚ ਲਗਭਗ 8924.48 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਹੈ।

3. ਜੇਕਰ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਬਜਟ 18853.96 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਲਈ 9929.48 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਾਧੂ ਬਜਟ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।

4. ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ 1,71,775 ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ 38000 ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀਆਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ 6144.02 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।

5. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 16073.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਬਜਟ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। 8924.84 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਬਜਟ ਖਰਚੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੰਪੋਜ਼ਿਟ ਚਾਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ AnnexureR ਵਜੋਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

6. ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ 25251 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਲਗਭਗ 16% ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ

ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ।

7. ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬਿਆਨਕਰਤਾ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

23. ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 31.10.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੌਰਾਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ:-

“(i) ਕੀ ਨਿਯਮ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ 6 ਅਤੇ 8 ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ii) ਕੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

(iii) ਕੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਹਮਰੁਤਬਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

24. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਨੀਵੇਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕੋ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਿਊਟੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 2 ਅਤੇ ਜੈਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 3 ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਨਿਯੋਜੀਤ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸੀ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ:-

> "58. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨਿਯਮਤ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇ-ਸਕੇਲ ਅਪਣਾਏ ਹਨ, ਇੱਕ ਨਿਯੋਜਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ। ਨਕਲੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ ਗੈਰਵਾਜਬ ਹੈ।

25. ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

> "46. ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯੋਜਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪੈਮਾਨੇ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧੀਆ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਉਤਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ 4ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਕੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਚਿੰਗ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੈਗੂਲਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਲਾ. ਅਦਾਲਤ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ,

"(ii) ਪਟੀਸ਼ਨਰ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ

(iii) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਸਲ ਭੁਗਤਾਨ 8.12.2009, 2009 ਦੀ CWJC ਨੰਬਰ 17176 ਫਾਈਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇ। , ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ 4 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ 2 ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 8 ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ, ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਿਯੋਜਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

(iv) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੋਜੀਤ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ 7ਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਤਨਖਾਹ ਸੋਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਨੂੰ ਸੋਧਣ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਭੁਗਤਾਨ, ਭਾਵ 8.12.2009।

(v) ਅਜਿਹੀ ਕਸਰਤ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਮੁਦਰਾ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

26. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 29.01.2018 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ:-

“ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕ ਮਰਨ ਵਰਤ ਵਾਲੇ ਕੇਡਰ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 50,000 ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 3,50,000 ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਗਭਗ 20,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਔਸਤਨ 56,000/- ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫਿਲਟਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਵਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਡਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਕਾਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜਕੜਨਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਰਗ ਭਾਵ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 3 ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਸੁਝਾਅ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ/ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ 15 ਮਾਰਚ, 2018 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਐਸ. ਨਰਸਿਮਹਾ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।"

27. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ-ਬਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ-ਜਲ ਸਰੋਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ:-

ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਿਯੋਜਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2006 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਟੀਚਰਜ਼ (ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ-20 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੰਚਾਇਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ/ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਡਜਸਟ/ਜਜ਼ਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 01.07.2006. ਪੰਚਾਇਤ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2002-03 ਤੋਂ 1500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਹਨਤਾਨੇ 'ਤੇ 11 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 01.07.2006 ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 1,04,114 ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ/ਬਲਾਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਅਡਜਸਟ/ਜਜ਼ਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ 5000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। .4000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਸਨ।

ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ, 2006 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 500/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 300/- ਦਾ ਵਾਧਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਿਯਮ, 2006 ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2009 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਟੈਸਟ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਟੈਸਟ ਸਿਰਫ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ, ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ।

6. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ-21ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ w.e.f. ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ 01.04.2010, ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਟੀਚਰਜ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (NCTE) ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। NCTE ਨੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਬਿਹਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ (ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2012 ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ

ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

7. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਚੋਣ/ਨਿਯੁਕਤੀ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ/ਟੈਸਟ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ, 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 2003 ਵਿਚ ਨਿਯਮ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਟਾਫ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਬਿਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਢਲੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

9. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ, 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 2004 ਵਿਚ ਨਿਯਮ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਟਾਫ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਬਿਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਢਲੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
"

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 11.8.2015 ਦੇ ਮਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ 7ਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ:-

“18. ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 3,19,703 ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਜਦਕਿ; ਸੈਕੰਡਰੀ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 38,715 ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਸਮੇਤ) ਹਨ। ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 2,65,000 ਅਧਿਆਪਕ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 60% ਅਤੇ 40% ਹੈ।

22. …… 1. ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜੁਆਇਨਿੰਗ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਨਯੋਗ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 31.10.2017 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਝਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵਿਵਹਾਰਕ ਹੈ। 08.12.2009 ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਭ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਗਭਗ 52000/- ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਕਾਏ, ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਫਿਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ:-

“ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਿਯੋਜਨ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਫਿਲਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ (ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਮੇਤ) ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ 20% ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

28. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਐਸਐਸਏ) ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਆਰਐਮਐਸਏ) ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2000-2001 ਅਤੇ 2009-2010 ਤੋਂ 2017-2018 ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੰਡ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ। ਇਹਨਾਂ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ:-

"23. ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (SSA), ਪੁਰਾਣੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਯੋਜਨਾ, 2001-02 ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ RTE ਐਕਟ, 2009 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, SSA ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ RTE ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। SSA ਦੇ ਅਧੀਨ ਫੰਡ 40 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣੇ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਵਾਧੂ ਕਲਾਸ ਰੂਮ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਆਦਿ। SSA ਫਰੇਮਵਰਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ (ਪੀ. ਟੀ. ਆਰ. SSA ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ। ਐਸ.ਐਸ.ਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਭਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਨਿਰਧਾਰਨ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਕਿ "ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ" ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਖਰੀਦ (FMP) ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਅਧਿਆਇ-III ਦਾ ਬਿੰਦੂ 21 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ SSA ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭਰਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਣਗੇ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਭਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ। ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ NCTE ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅਟ੍ਰੀਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ

ਹੋਈਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। SSA ਦੇ FMP ਮੈਨੂਅਲ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ANNEXURE-8 ਵਜੋਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

<u>ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ - ਸਮਗਰ ਸਿੱਖਿਆ</u>

25. ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (SSA), ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਿਅਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (RMSA) ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮ (CSSTE) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ (MHRD) ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਨ। ਕ੍ਰਮਵਾਰ 2000-01, 2009-10 ਅਤੇ 1987 ਤੋਂ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ SSA ਨੇ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੱਧਰ (ਗ੍ਰੇਡ I-VIII) ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ, RMSA ਨੇ ਗ੍ਰੇਡ IX-X ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ CSSTE ਦਾ ਟੀਚਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (TEIs) ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ 2016-17 ਵਿੱਚ 12ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਯਾਨੀ 2017-18 ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, SSA, RMSA ਅਤੇ TE ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਕਵਰੇਜ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਲਈ ਕੋਈ ਦਖਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰਾਂ ਲਈ ਸੀਮਤ ਸਹਾਇਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 12ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗ੍ਰੇਡ I-X/XII ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਗਲ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਨਵਰਜੈਂਸ ਅਤੇ ਏਕੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ SSA, RMSA ਅਤੇ CSSTE ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਪੀ ਗਈ

ਸਕੂਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਟੀਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਤੀਜੇ। ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ 22 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 2-16/2017-EE.3 ਦੁਆਰਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 30 ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਨਵਰੀ 2018। ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ - 'ਸਮਗਰ ਸਿੱਖਿਆ' - ਨੂੰ 28 ਮਾਰਚ, 2018 ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

26. ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਟੀਚੇ (SDG) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ; ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਲਿੰਗਕ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ; ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ; ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ; ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵੋਕੇਸ਼ਨਲੀਕਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ; ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਆਰ.ਟੀ.ਈ.) ਐਕਟ, 2009 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਨੋਡਲ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਕੌਂਸਲਾਂ (ਐਸਸੀਈਆਰਟੀਜ਼/ਸਟੇਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਐਸਆਈਈਜ਼) ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਡੀਆਈਈਟੀ) ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤੇ ਅਪਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ।

27. ਸਮਗਰ ਸਿੱਖਿਆ 'ਸਕੂਲ' ਨੂੰ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਅਪਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਵਿਆਪਕ

ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ। ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹਨ: (i) ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਧਾਰਨ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਪਹੁੰਚ; (ii) ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ; (iii) ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ; (iv) ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ; (v) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ; (vi) ਡਿਜੀਟਲ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ; (vii) ਵਰਦੀਆਂ, ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਦਿ ਸਮੇਤ RTE ਹੱਕ; (viii) ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ; (ix) ਵੋਕੇਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖਿਆ; (x) ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ; (xi) ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ; (xii) ਨਿਗਰਾਨੀ; ਅਤੇ (xiii) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰਬੰਧਨ।

28. ਤਿੰਨੋਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ 60:40 ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਫੰਡ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਪੈਟਰਨ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਰਾਜਾਂ ਲਈ 90:10 ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 100 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ %।

29. ਵਿਦਿਅਕ ਸੂਚਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਲੋੜਾਂ/ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਖਰਤਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬੋਰਡ। ਰਲੇਵੇਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਉਪਯੋਗਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ SSA ਅਤੇ RMSA ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਤਨਖ਼ਾਹ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲਈ

ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਫੋਕਸ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ, ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ ਡਿਜੀਟਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਨੁਸੂਚਿਤ-9 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

29. ਫਿਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੇ ਸਾਲ 2014-15 ਤੋਂ 2017-18 ਤੱਕ SSA ਅਧੀਨ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰਣੀ ਚਾਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:-

ਐਸ.ਐਸ.ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਰਿਲੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ					
ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ		2014-15	2015-16	2016-17	2017-18
	ਬੀ.ਈ	28258 ਕਰੋੜ	22000 ਹੈ ਕਰੋੜ	22500 ਹੈ ਕਰੋੜ	23500 ਹੈ ਕਰੋੜ
	ਦੁਬਾਰਾ	24380 ਕਰੋੜ	22015.10 ਕਰੋੜ	22500 ਹੈ ਕਰੋੜ	2359.86 ਕਰੋੜ
	(ਲੱਖ ਵਿੱਚ ਰੁਪਏ)				
	ਰਾਜ	ਕੇਂਦਰੀ ਰੀਲੀਜ਼	ਕੇਂਦਰੀ ਰੀਲੀਜ਼	ਕੇਂਦਰੀ ਰੀਲੀਜ਼	ਕੇਂਦਰੀ ਰੀਲੀਜ਼
1.	ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ	147.21	359.46	479.14	1945.53

2.	ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	154566.67	66810.81	63302.18	70431.00

| 3 | ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ | 33607.82 | 18179.44 | 19956.64 | 23022.07

| 4 | ਅਸਾਮ | 97782.19 | 100464.64 | 87652.30 | 123584.00 |

| 5 | ਬਿਹਾਰ | 216336.05 | 251557.32 | 270688.45 | 255797.00 |

| 6 | ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ | 3893.53 | 3521.81 | 3333.56 | 9265.50 |

| 7 | ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ | 92705.30 | 62219.70 | 59262.77 | 67412.85 |

, 8 | ਦਾਦਰ ਅਤੇ ਨਗਰ ਹਵੇਲੀ | 911.74 | 594.91 | 1068.37 | 5476.54 |

| 9| ਦਮਨ ਅਤੇ ਦੀਉ | 72.77 | 78.38 | 300.00 | 1038.57 |

| 10 | ਦਿੱਲੀ | 6223.74 | 7293.80 | 8306.20 | 10976.90 |

| 11 | ਗੋਆ | 1310.39 | 813.58 | 869.11 | 862.60 |

, 12 | ਗੁਜਰਾਤ | 78476.49 | 61563.84 | 77740.52 | 65046.00 |

| 13 | ਹਰਿਆਣਾ | 42110.65 | 34501.21 | 32000.88 | 36355.00 |

| 14 | ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ | 12547.30 | 12139.13 | 12825.46 | 30874.00

| 15 | ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ | 51276.52 | 129980.54 | 107250.05 | 153797.98

| 16 | ਝਾਰਖੰਡ | 75775.18 | 55863.31 | 50945.73 | 58984.54 |

, 17 | ਕਰਨਾਟਕ | 66213.52 | 41759.34 | 54495.51 | 54882.00 |

| 18 | ਕੇਰਲਾ | 21844.02 | 12858.86 | 11316.74 | 13680.00 |

| 19 | ਲਕਸ਼ਦੀਪ | 58.83 | 139.55 | 239.87 | 406.52 |

, 20 | ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ | 149094.92 | 160197.86 | 154455.08 | 173814.00

| 21 | ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ | 58288.54 | 41225.28 | 60369.65 | 64232.00 |

| 22 | ਮਨੀਪੁਰ | 21465.81 | 18355.46 | 4405.31 | 18377.00 |

| 23 | ਮੇਘਾਲਿਆ | 20404.52 | 16627.04 | 20067.01 | 33579.51 |

| 24 | ਮਿਜ਼ੋਰਮ | 14739.70 | 9437.51 | 10934.31 | 12000.34 |

| 25 | ਨਾਗਾਲੈਂਡ | 20568.74 | 8739.53 | 10725.35 | 11717.00 |

| 26 | ਪੁਡੂਚੇਰੀ | 100.00 | 583.14 | 304.68 | 622.73 |

| 27 | ਪੰਜਾਬ | 36215.98 | 30003.22 | 30002.69 | 31665.00 |

| 28 | ਰਾਜਸਥਾਨ | 248041.55 | 193462.08 | 182578.48 | 198973.00 |

| 29 | ਸਿੱਕਮ | 4526.78 | 4054.36 | 3479.24 | 5684.35 |

| 30 | ਤੇਲੰਗਾਨਾ | 81406.78 | 21776.01 | 41776.09 | 44244.72 |

| 31 | ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ | 135819.79 | 82111.73 | 82111.30 | 86644.00 |

| 32 | ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ | 19800.14 | 16956.75 | 19190.95 | 20220.38 |

, 33 | ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ | 449867.53 | 505434.32 | 505433.98 | 424980.68

| 34 | ਉਤਰਾਖੰਡ | 22880.57 | 22588.40 | 25268.98 | 62499.00 |

| 35 | ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ | 97240.30 | 84679.41 | 82185.33 | 89657.00 |

| ਕੇਂਦਰੀ ਰੀਲੀਜ਼ ਕੁੱਲ | 2403016.41 | 2159013.36 | 2165744.89 | 2349361.32 |

30. ਫਿਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ:-

> "31. ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 27 ਮਾਰਚ, 2018 ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਖਰਤਾ ਵਿਭਾਗ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚ. ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਾਰੇ 36 ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (SSA), ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (RMSA) ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਥਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਏ., ਰਮਸਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਅਧੀਨ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਔਸਤ ਮਾਸਿਕ ਤਨਖਾਹ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।
>
> 32. ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 2017-18 ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਮਾਸਿਕ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ/ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 36 ਹਜ਼ਾਰ ਨੌਂ ਸੌ 98 ਕਰੋੜ (36998 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ. ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨਗੇ। ਅਨੁਮਾਨ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ANNEXURE-11 ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ"

ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਬੰਧ 11 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ	ਰਾਜ	ਵਾਧੂ ਤਨਖਾਹ ਫੰਡਿੰਗ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਲੋੜ
1.	ਅੰਡੇਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ	4. 87
2	ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	57.82
3	ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	183.16
4	ਅਸਾਮ	316.94
5	ਬਿਹਾਰ	10460.70
6	ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	17.83
7	ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ	5867.79
8	ਡੀ ਐਂਡ ਐਨ ਹਵੇਲੀ	19.76
9	ਦਮਨ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ	4.75
10	ਦਿੱਲੀ	56.66
11	ਗੋਆ	7.82
12	ਗੁਜਰਾਤ	.78
13	ਹਰਿਆਣਾ	267.77
14	ਐਚ.ਪੀ	463.56
15	ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ	117.83
16	ਝਾਰਖੰਡ	3861.98
17	ਕਰਨਾਟਕ	0
18	ਕੇਰਲ	31.54

19	ਲਕਸ਼ਦੀਪ	2.34
20	ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	2971.13
21	ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ	157.49
22	ਮਣੀਪੁਰ	ਉਹ
23	ਮੇਘਾਲਿਆ	288.09
24	ਮਿਜ਼ੋਰਮ	102.64
25	ਨਾਗਾਲੈਂਡ	90.03
26	ਉੜੀਸਾ	429.19
27	ਪੁਡੂਚੇਰੀ	.98
28	ਪੰਜਾਬ	147.04
29	ਰਾਜਸਥਾਨ	0
30	ਸਿੱਕਮ	131.68
31	ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ	0
32	ਤੇਲੰਗਾਨਾ	0
33	ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ	103.31
34	ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	8448.78
35	ਉੱਤਰਾਖੰਡ	67.74
36	ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ	2316
	ਕੁੱਲ ਫੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ	36998.0

31. ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਅ) ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਤਰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਧਿਆਪਕਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਧੂਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਬੋਝ ਵੀ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਰਥਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਥਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਿੱਚ, 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ, ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਜਾਂ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਗੀਕਰਨ ਸੀ। ਉਸਨੇ i) ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ ਗੌਤਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 5 , ii) ਵੀ. ਮਾਰਕੰਡੇਯਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। 6 , iii) ਧਾਰਵਾੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਡੀ. ਲਿਟਰੇਟ ਡੇਲੀ ਵੇਜ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ7 , iv) ਸਕੱਤਰ, ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 8, v) ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਘ 9, vi) ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਪਰਸਨਲ ਸਟਾਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ 10 ਅਤੇ vii) ਐਸ ਸੀ ਚੰਦਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ11।

ਅ) ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੇ ਸੰਮਿਲਨ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਰਾਜ ਕਦੇ ਵੀ ਤਨਖ਼ਾਹ-ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਸੀ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਰਾਜ ਨੇ 21261 ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, 19617 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਅੱਪਗਰੇਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 3129 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਜਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਬਜਟ ਦਾ 20% ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕੀਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਹੁਣ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਬਣਾਏਗਾ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਕੇਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ i) ਅਧਿਕਾਰਤ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਬਨਾਮ ਦਯਾਨੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ 12, ii) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 13, iii) ਸਟੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿਬਯੇਂਦੂ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ 14, iv) ਗੋਪਾਲ ਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 15 ਅਤੇ v) M.M.L. ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ16.

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

> “ਨਵੰਬਰ 2005 ਵਿੱਚ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ 6-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 12% (23,15,362) ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਪੱਖੀ ਰੁਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ 11ਵੀਂ ਅਤੇ 12ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ 73ਵੀਂ

ਅਤੇ 74ਵੀਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅੱਜ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 1% (2,01,806) ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਹੁੰਚ (ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੋਵੇਂ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੱਟ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ। ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਭਰਤੀਆਂ ਇਸ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਭਰਤੀ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕੇਡਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਾਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਡਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਵਿਦਿਆਲਾ	2006 ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕ	ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕ (ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ)
ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ	1,04,259	57293 ਇਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 13.10.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਬਿਹਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ (2014 (11) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 405 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 34,540 ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 32,327 ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਨ। 2213 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 6170 ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ 26157 ਅਜੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਨ (31136+26157 = 57293)।
ਸੈਕੰਡਰੀ	18458	7800 ਹੈ

ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2009 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ

ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਐਸ.ਐਸ.ਏ.-ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ) 73ਵੇਂ ਅਤੇ 74ਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੋਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 10.41 ਕਰੋੜ ਹੈ। 2005 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਨੇ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਤਹਿਤ 21261 ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ 19617 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਹੈ। 3129 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਜਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ 42614

ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ 29149

ਸੈਕੰਡਰੀ/ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ 5615

ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਸੇਵਾ ਵਿਵਾਦ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਉਦੇਸ਼, ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਰੈਗੂਲਰ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ, ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਇਸਦੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਤਾਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ।

C) ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਕੇਸ ਲਈ ਪਰਦੇਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਨੀਤੀਗਤ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਰਾਜ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੀਚਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IX ਅਤੇ IXA ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 12% ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ

ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ 12% ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਜਟ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ 3.50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣਯੋਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਜਣਨ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨੋਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ: -

“1. ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ

2005-06 ਦੇ 57.75 ਲੱਖ (ਕੁੱਲ ਦਾਖਲੇ ਦਾ 43.47%) ਤੋਂ 2016-17 ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਜਮਾਤਾਂ (1-VIII) ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਜਮਾਤਾਂ (IX-X) ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ 2006-07 ਵਿੱਚ 4.24 ਲੱਖ ਤੋਂ 2016-17 ਵਿੱਚ 14.41 ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੇਰਵੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਲਾਸਾਂ (I ਤੋਂ VIII)			
ਸਾਲ	ਕੁੱਲ ਦਾਖਲਾ	ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ	% ਵਾਧਾ
2005-06	13282932 ਹੈ	5775325 ਹੈ	43.47%
2016-17	19995608 ਹੈ	10137266 ਹੈ	50.69%

ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਲਾਸਾਂ (IX-X)			
2006-07	1158904 ਹੈ	424790 ਹੈ	36.65%
2016-17	2865460 ਹੈ	1441176 ਹੈ	50.29%

10ਵੀਂ ਅਤੇ 12ਵੀਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 2006 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ 10ਵੀਂ ਅਤੇ 12ਵੀਂ ਦੀਆਂ ਪਾਸ ਆਊਟ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬੋਰਡ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਸਾਲ	10ਵਾਂ ਬੋਰਡ			12ਵਾਂ ਬੋਰਡ		
	ਕੁੱਲ ਹਾਜ਼ਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ	ਕੁੜੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ	% ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ	ਕੁੱਲ ਹਾਜ਼ਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ	ਕੁੜੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ।	% ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ
2005	560376 ਹੈ	186613 ਹੈ	33.30%	314802 ਹੈ	99238 ਹੈ	31.52%
2006	599104 ਹੈ	207705 ਹੈ	34.67%	339604 ਹੈ	110579	32.56%
2007	688508 ਹੈ	255463 ਹੈ	37.10%	460609 ਹੈ	170117	36.93%
2008	769244 ਹੈ	294514 ਹੈ	38.29%	508332 ਹੈ	194456	38.25%
2009	901965 ਹੈ	362506 ਹੈ	40.19%	583209 ਹੈ	234116 ਹੈ	40.14%
2010	974393 ਹੈ	403226 ਹੈ	41.38%	607718 ਹੈ	246830 ਹੈ	40.62%
2011	931332 ਹੈ	399328 ਹੈ	42.88%	702069 ਹੈ	283384 ਹੈ	40.36%

2012	1262026 ਹੈ	565228 ਹੈ	44.79%	812315 ਹੈ	328391 ਹੈ	40.43%
2013	1364023 ਹੈ	604247 ਹੈ	44.30%	820590 ਹੈ	323514 ਹੈ	39.42%
2014	1338268 ਹੈ	610388 ਹੈ	45.61%	996954 ਹੈ	414533 ਹੈ	41.58%
2015	1424423 ਹੈ	653307 ਹੈ	45.86%	1219315 ਹੈ	480491 ਹੈ	39.41%
2016	1577840 ਹੈ	725169 ਹੈ	45.96%	1152826 ਹੈ	484110 ਹੈ	41.99%
2017	1763471 ਹੈ	866283 ਹੈ	49.12%	1257342 ਹੈ	556084 ਹੈ	44.23%

2. ਕੁੱਲ ਜਣਨ ਦਰ (TFR) ਵਿੱਚ ਕਮੀ

ਨਮੂਨਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਰਜਿਸਟ੍ਰਾਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਣਨ ਦਰ (ਟੀਐਫਆਰ) 2005 ਵਿੱਚ 4.3 ਤੋਂ 2016 ਵਿੱਚ 3.3 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮਿਆਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਭਾਵੀ ਮਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਲਈ ਸਾਲ 2016 ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ (SRS) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਅਨੈਕਸਰ A ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਪੀ) ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (Anexure-B ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਪੀ) ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪੱਧਰ	ਕੁੱਲ ਜਣਨ ਦਰ (TFR)
ਅਨਪੜ੍ਹ	4.2
ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ	3.9

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ	3.9
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ	3.3
ਮਿਡਲ	3.0
ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ	2.7
ਕਲਾਸ-12	2.2
ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ	2.1
ਰਾਜ ਔਸਤ	3.3
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਸਤ	2.3

ਸਰੋਤ: - ਨਮੂਨਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ (SRS) ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ (ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ)

3. ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੱਚਿਆਂ (6-14 ਸਾਲ) ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ

ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੱਚੇ (6-14 ਸਾਲ			
ਸਾਲ	ਕੁੱਲ	ਕੁੜੀਆਂ	sc
2005-06	2315362 ਹੈ	1128110 ਹੈ	588491 ਹੈ
2017-18	201806 ਹੈ	94974 ਹੈ	55297 ਹੈ

ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਾਰਟ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

ਸਾਲ	ਕੁੱਲ		ਮਰਦ		ਔਰਤ	
	ਭਾਰਤ	ਬਿਹਾਰ	ਭਾਰਤ	ਬਿਹਾਰ	ਭਾਰਤ	ਬਿਹਾਰ
1951	18.33	13.49	27.16	22.68	8.66	4.22
1961	28.30	21.95	40.40	35.85	15.35	8.11
1971	34.45	23.17	46.96	35.86	21.97	9.86
1981	43.57	32.32	56.38	47.11	29.76	16.61
1991	52.21	37.49	64.13	51.37	39.29	21.99
2001	64.83	47.53	75.26	60.32	53.70	33.57
2011	73.04	61.80	80.14	71.20	64.60	51.50

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 2001 ਅਤੇ 2011 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਵਿੱਚ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ 18% ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਾਖਰਤਾ ਮਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ (ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ) ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। 2012 ਵਿੱਚ ਬਿਹਾਰ ਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਬੀੜੀ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਦ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ17, ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ 18, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਅਤੇ ਰੀਮਬਰੈਂਸਰ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਬਨਾਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਗਿਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਵਲੱਖਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 19, ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਮੱਠ ਦੇ ਐਚ.ਐਚ. ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਾਮੀਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ 20, ਕਰਨਲ ਏ.ਐਸ. ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਅਤੇ ਹੋਰ 21, ਜਾਵੇਦ ਨਿਆਜ਼ ਬੇਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 22, ਮਾਲਪੇ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਅਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 23, ਜਾਵੇਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 24, ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਲਗਾਓਂ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਹੋਰ25, ਸੂਰਾਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਰੰਗਾ ਰੈੱਡੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ26 ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਰੇਣੁਕਾ ਸ਼ੂਗਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ27।

32. ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਨਖਾਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਨ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਸਾਰਣੀ ਚਾਰਟ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ।

“(1) ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਅਮਲੇ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਕੀ ਹਨ?

ਸੈਕੰਡਰੀ/ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਸਟਾਫ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਚਪੜਾਸੀ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ (ਕਲਾਸ I-V) ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ (ਕਲਾਸ I-VIII) ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਅਮਲੇ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਚਪੜਾਸੀ, ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਤੁਲਨਾ

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਏ

ਵਰਣਨ	ਚਪੜਾਸੀ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ	ਕਲਰਕ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ)	ਸੈਕੰਡਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ (10+2) ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)
ਮੂਲ	18000	19900	13370	13370	13370	13370
ਡੀ.ਏ. @ 7%	1260	1393	936	936	936	936
ਗੇਮ @ 4%	720	796	535	535	535	535
ਮੈਡੀਕਲ	1000	1000	1000	1000	1000	1000
ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ	20980	23089 ਹੈ	15841	15841	15841	15841

ਨੋਟ: ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਗ੍ਰੇਡ ਪੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

<u>ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀ</u>

ਵਰਣਨ	ਚਪੜਾਸੀ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ	ਕਲਰਕ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ)	ਸੈਕੰਡਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ (10+2) ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)
ਮੂਲ	19100	21100 ਹੈ	19650	20740 ਹੈ	20740 ਹੈ	21820 ਹੈ
ਡੀ.ਏ. @ 7%	1337	1477	1376	1452	1452	1527
ਗੇਮ @ 4%	764	844	786	830	830	873
ਮੈਡੀਕਲ	1000	1000	1000	1000	1000	1000
ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ	22201 ਹੈ	24421 ਹੈ	22812 ਹੈ	24022 ਹੈ	24022 ਹੈ	25220 ਹੈ

C. ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ 20% ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਵਰਣਨ	ਚਪੜਾਸੀ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ	ਕਲਰਕ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ	ਸੈਕੰਡਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ	ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ (10+2)

	ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ	ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।	(ਸਿਖਿਅਤ)	(ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ)	(ਸਿਖਿਅਤ)	ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ (ਸਿਖਿਅਤ)
ਮੂਲ	19100	21100 ਹੈ	23610 ਹੈ	24930 ਹੈ	24930 ਹੈ	26240 ਹੈ
ਡੀ.ਏ. @ 7%	1337	1477	1653	1745	1745	1837
ਗੇਮ @ 4%	764	844	944	944	997	1050
ਮੈਡੀਕਲ	1000	1000	1000	1000	1000	1000
ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ	22201 ਹੈ	24421 ਹੈ	27207 ਹੈ	28672 ਹੈ	28672 ਹੈ	30127 ਹੈ

33. ਰਾਜ ਨੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:-

ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ (ਸਿਖਿਅਤ) ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ - ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ

ਵਰਣਨ	ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ (ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ)	ਮੌਜੂਦਾ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ* (ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ)	ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ (ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ)	% ਵਾਧਾ	ਟਿੱਪਣੀਆਂ
2003 ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰ (ਸਿਖਿਅਤ) ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ	1500	25564 ਹੈ	24064 ਹੈ	1604	ਪੇ ਸਕੇਲ w.e.f. 01.07.2015 ਨੂੰ

2006 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ- ਪੰਚਾਇਤ/ਪ੍ਰਖੰਡ/ਨਗਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	5000	24843 ਹੈ	19843	397	ਮੁਢਲੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ 2.57 ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਅਤੇ 01.04.2017 7ਵੇਂ ਤਨਖ਼ਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ
2010 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ- ਪੰਚਾਇਤ/ਪ੍ਰਖੰਡ ਨਗਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	7000	24134 ਹੈ	17134	245	
2013 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ- ਪੰਚਾਇਤ/ਪ੍ਰਖੰਡ/ਨਗਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	10000	22812 ਹੈ	12812	128	

*ਨੋਟ - ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤੇ (DA), ਹਾਊਸ ਰੈਂਟ ਅਲਾਉਂਸ (HRA) ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਭੱਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ 20% ਵਾਧੇ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਵਰਣਨ	ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਲ	ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਮੂਲ **	ਹਾਂ (7%)	ਖੇਡ	ਮੈਡੀਕਲ	ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ
2003 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ - ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰ (ਸਿਖਿਅਤ)	22130 ਹੈ	26590 ਹੈ	1861	1064	1000	30515.00
2006 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ - ਪੰਚਾਇਤ/ਪ੍ਰਖੰਡ/ਨਗਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	21480 ਹੈ	25810 ਹੈ	1807	1032	1000	29649 ਹੈ
2010 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ - ਪੰਚਾਇਤ/ਪ੍ਰਖੰਡ/ਨਗਰ	20850 ਹੈ	25050 ਹੈ	1754	1002	1000	28806 ਹੈ

ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ (ਸਿਖਿਅਤ)						
2013 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ - ਪੰਚਾਇਤ/ਪ੍ਰਖੰਡ/ਨਗਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ (ਸਿਖਿਅਤ)	19650	23610 ਹੈ	1653	944	1000	27207 ਹੈ

**ਨੋਟ - ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੇ-ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ, ਪੂਰਵ-ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਸਕੇਲ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ 20% ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ W.E.F. 01.01.2016।”

34. ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਗਾਊਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕੇਡਰ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 29 ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਰੇ 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ 35, 36, 37 ਅਤੇ 42. ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂ ਭਿੰਨ ਸਮੂਹ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖ਼ਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ ਥੋਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਭਰਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਸਮੇਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. 30 ਅਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ31, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ32, ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਘ9, ਉੜੀਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨੇਜ ਕੇ ਮੋਹੰਤੀ33, ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ ਅਤੇ

ਹੋਰ 34, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 4 ਅਤੇ ਐਸ.ਸੀ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 11 . ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਰਾਜ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦਖਲ. ਉਸਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਵਰਕਮੈਨ, ਇੰਡੀਅਨ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ35 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੈਰੇ 23 ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਮੇਲਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਪਵੇਗਾ।

35. ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ; ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਦਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਬਜਟ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦਾ 60% ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਨੂੰ 'ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ' ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੰਡ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ। 2010 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 20(3) ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ, ਨਵੋਦਿਆ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਨੇ 2011 ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੈੱਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

36. ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ, ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਰਮਭਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

(i) ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੁੱਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।

(ii) ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਐਕਟ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲ ਰਾਜ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸਨ।

(iii) ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ।

(iv) ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਪਾਈ ਹੈ।

(v) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ।

(vi) ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(vii) ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਜ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਜਟ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(viii) 2010 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਆਵਰਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਅਨੁਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। RTE ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਟੁੱਟ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਚਮੋਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.36 ਰਾਜ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 37, ਜੈਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। . ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 3 , ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ ਭੇਦਭਾਵ ਰਹਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮਿਆਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

37. ਸ੍ਰੀ ਸੀ.ਏ. ਸੁੰਦਰਮ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21ਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਝ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚਿਆਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਤਜ਼ਰਬੇ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।38, ਸੋਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਅਨਏਡਿਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਆਫ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 39, ਕਰਨਾਟਕ ਸਟੇਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜ ਸਟਾਪ-ਗੈਪ ਲੈਕਚਰਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ। ਅਤੇ ਹੋਰ 40, ਬਸੀਰੂਦੀਨ ਐਮ. ਮਦਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ41, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਹੋਰ42

38. ਸ੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਹੰਸਰੀਆ, ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 21ਏ 12 ਦਸੰਬਰ, 2002 ਨੂੰ 86ਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ 01.04.2010 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਸੀ। 26.08.2009 ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 16.02.2010 ਨੂੰ ਦੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ 01.04.2010 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ 01.04.2010 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਐਕਟ ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਲਗਭਗ 8 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦਾ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਜੇਪੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 43 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਗਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 165ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਉਪਰੋਕਤ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 2013, ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਐਕਟ, 2015, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਐਕਟ, 2005, ਬਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ (ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਨਿਯਮ) ਐਕਟ, 1986 ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖਰੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਉਸ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਟੀ.ਐਨ. ਅਤੇ ਹੋਰ 44, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੱਲ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ ਵਜੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰਕਮਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਲ 2016-17 ਲਈ ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 2.3.3 ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ:

“2.3.3 ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ

> ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2007 ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਕਰ (SHEC) ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

> 2006-07 ਤੋਂ 2016-17 ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 83,497 ਕੋਰ ਦਾ SHEC ਦਾ ਕੁੱਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਫੰਡ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ CFI ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
>
> ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ/ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਰਾਮਭਿਕ ਸਿਕਸ਼ਾ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਉਲਟ, SHEC ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ SHEC ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੰਡ ਮਨੋਨੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੈੱਸ ਦੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈੱਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
>
> ਫੰਡ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਉਸਨੇ ਸਕੱਤਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉਮਾਦੇਵੀ (3) ਅਤੇ ਹੋਰ 45 (ਪੈਰਾ 55) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

39. ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸਲਮਾਨ ਖੁਰਸ਼ੀਦ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਰਥਹੀਣ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਨਖਾਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ 2010 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 20(3) ਦਾ ਅਸਲ ਆਯਾਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਜੁਟਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ 46 ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਰੇ 5 ਅਤੇ 6 ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ" ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

> "ਜਦੋਂ ਕਿ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕੂਲੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਬਜਟ ਸੰਕਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ (ਗੁਣਾਤਮਕ

ਅਤੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ) ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਇਕੁਇਟੀ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਿਯਮਤ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜੇ-ਟਰੈਕ ਦੀਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਮਾੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਹਤਰ ਕੰਮ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਾਰਨ), ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਕੁਇਟੀ ਮੁੱਦਾ ਉਸ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ: ਜੇਕਰ 'ਸੈਕੰਡ-ਟਰੈਕ' ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਦੂਜਾ-ਦਰ' ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਕਲਪਕ ਸਕੂਲੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਪਛੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਖ਼ਤਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਪਰ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ।

40. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਭਾ ਦੱਤ ਮਖੀਜਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਚਾਰਟ ਰੱਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਵੀ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਅਤੇ 25 ਗੁਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਗਿਣਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੋਵਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਕੋਲ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੈੱਟ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 41 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੂਜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ 47 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੈ:-

> “12.190….. MHRD ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ 5000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ 7000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਸ.ਏ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪੈਟਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਬਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਜਾਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਛੇਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ (CPC) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਧ ਦਬਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਢੰਗ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਆਧਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ CPC ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧੇ ਦੀ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਤੇ 6% ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ SSA ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਕੀਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

12.20 SSA ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 2001-02 ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਫੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। 2006-07 ਤੱਕ, ਮੈਚਿੰਗ ਫੰਡ ਦੀ ਲੋੜ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਇਹ 2007-08 ਅਤੇ 2008-09 ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧ ਕੇ 35 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ 2009-10 ਵਿੱਚ 40 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਾਲ 2010-11 ਵਿੱਚ ਇਹ 45 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ 2011-12 ਵਿੱਚ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਅਨੁਪਾਤ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵਧਿਆ ਹੈ।

12.21 ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ RTE ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਾਧੂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿੱਤੀ ਸਪੇਸ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਈ ਰਾਜ 2009-10 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਰਾਜ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਲ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ 35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ SSA ਖਰਚੇ ਦਾ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਨੁਦਾਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਰਕਮ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਾਲ ਤੱਕ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਟੀਚੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ 2008-09 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ, ਭਾਵ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਾਜਾਂ ਦੇ SSA ਹਿੱਸੇ ਦਾ 35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ।

12.22 ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ SSA ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ MHRD ਨੇ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਰਾਜ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ SSA ਨੂੰ ਲਾਗੂ

ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਸਤੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਲ 2007-08 ਅਤੇ 2008-09 ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਔਸਤ ਰਕਮ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ (10 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੀ ਅਨੁਦਾਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸ਼ੇਅਰ)। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ 367 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

12.23 ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗ੍ਰਾਂਟ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 24,068 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ-ਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਨੁਸੂਚੀ 12.1 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਬਦਲ ਨਾ ਹੋਣ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਰਚ (ਯੋਜਨਾ + ਗੈਰ ਯੋਜਨਾ), ਅਰਥਾਤ ਮੁੱਖ ਹੈਡ 2202, ਸਬਮੇਜਰ ਹੈਡ-01, ਇੱਥੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2010-15 ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਲਾਨਾ, ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਾਡੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਖੀਜਾ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2002 ਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਆਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਮਨ ਲਾਲ ਕੇਸ਼ਵ ਲਾਲ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ 48, ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ 49, ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 50, ਈ.ਪੀ ਰੋਯੱਪਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 51

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਖੀਜਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਭੇਦ ਨਕਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

41. ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਅਸਾਮੀਆਂ 10% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28 ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਆਪਨ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 2, ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (IV) ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, ਪਟਨਾ52, ਖੱਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (II) ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 53, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਸ38 ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਸ54। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 21ਏ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

42. ਡਾ. ਏ. ਐੱਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬਿਹਾਰ ਮਾਧਿਅਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਜੋ 9ਵੀਂ ਜਮਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਦੇਣਦਾਰੀ 9283.69 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ 4599.07 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 4684.63 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਵਿੱਚ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ / ਸਮਾਨ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

> “i) ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ 2006 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ/ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਯੋਗ ਹੁਕਮਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਤੀਜੇ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ii) ਇਹ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ +2 ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕੋ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਮੇਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

iii) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ (ਆਰਥਿਕ ਸਰਵੇਖਣ), ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੱਕ ਚੋਣ ਡਿਊਟੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

iv) ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਓਪਨ ਸਕੂਲਿੰਗ (ਐਨ.ਆਈ.ਓ.ਐਸ.) ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਲਾਈ ਅਰਥਾਤ 'ਡਿਪਲੋਮਾ ਇਨ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ' ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਕੂਲ, ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ, ਸਹਾਇਕ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ, ਰਿਸੋਰਸ ਪਰਸਨ ਅਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਈ ਵਾਰ, ਜਦੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ MA/M.SC/B.Ed./M.Ed. ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਟੱਡੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

v) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਟਰੇਨਰ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਿਖਲਾਈ ਸਟੇਟ ਕਾਉਂਸਿਲ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਰਿਸਰਚ ਐਂਡ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ, ਬਿਹਾਰ

ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ/ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (NCERT ਦੇ ਸਮਾਨ SCERT)।

vi) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੀ ਇਨ-ਸਰਵਿਸ ਸਿਖਲਾਈ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਲੇਬਸ, ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। SCERT ਦੀ ਕਮਾਂਡ।

vii) ਇਹ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਮਿਹਨਤਾਨੇ 'ਤੇ ਰੈਗੂਲਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੈੱਟ ਕਰਨ, ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨ, ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

viii) ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੇਖੋ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਟਚਸਟੋਨ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਕਰਤੱਵ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਉੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ 1459 ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਕੰਨਿਆ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਐੱਸ., ਗਯਾ ਤੋਂ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੈਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਸਟਾਫ ਰੋਲ 'ਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 22 ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਆਪਨ ਅਮਲੇ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 3 ਜੁਲਾਈ, 2012 ਤੋਂ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਟੀਈਟੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਉਕਤ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਕੈਟਾਗਰੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਜਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਡਰ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਮਨ ਲਾਲ ਕੇਸ਼ਵ ਲਾਲ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ 48 ਅਤੇ ਅਰਿੰਦਮ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 55 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

43. ਮਿਸਟਰ ਸੀ.ਐਸ. ਵੈਦਿਆਨਾਥਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜੋ ਕਿ 9ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਨਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਆਰਟੀਕਲ "ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ - ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ" 56 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

44. ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ 9ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮਕਾਜੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅਸਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 57 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਰਾ 50 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

45. 2012 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਨੰਦਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜੋ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਟੀ.ਈ.ਟੀ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੀਈਟੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਆਰ.ਟੀ.ਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਆਯਾਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

46. ਮਿਸਟਰ ਵੀ. ਸ਼ੇਖਰ, ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਮਹਾਂ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਸਨੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ, ਰਤਲਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਦੀਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ59, ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਗਾਰ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 60 (ਪੈਰਾ 82 ਤੋਂ 90 ਅਤੇ 95) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

47. ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਕੋਲ ਟੀਈਟੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਭਰਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 2010 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 20(3) ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ।

48. ਮਿਸਟਰ ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ, ਕੁਝ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਨਕਲੀ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਜ ਨੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦੇ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਵਿੱਤੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਆਰਟੀਈ

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। 25.06.2006 ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਮਕੈਨਿਕ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੋਹਿਨੀ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ61, ਊਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਜੇਪੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 43 ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਐਚਪੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ62

49. ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੈਕਟਰੀ ਬਨਾਮ ਰੇਪਟਾਕੋਸ ਬ੍ਰੈਟ ਦੁਆਰਾ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ। ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ 63 ਵਿਚ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀਆਂ ਉਜਰਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ, ਰਤਲਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਦੀਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ59 ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਜਨੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ64 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

50. ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਪੀ. ਵਰਮਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉਮਾਦੇਵੀ (3) ਅਤੇ ਹੋਰ 45 (ਪੈਰਾ 55) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ.ਐਨ. ਸਿਨਹਾ, ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨਾਂ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸਿੱਖੇ, ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 65 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

51. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਕਾਡਰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਕਿ 4.50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 29, ਐਸ ਸੀ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 11, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ 4 ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ66 ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਵੇਦੀ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਸਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 2 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 29 ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਤੋਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ RTE ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(n) 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 'ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ' ਸਮੀਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21ਏ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਲ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਬੈਂਕ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਹੋਰ67, ਸੋਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਅਨਏਡਿਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਆਫ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 39 ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

52. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸਕੱਤਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 95, 96, 104 , 110,

118 ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ 119. ਉਸਦੇ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਕੂਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਜਿਹੀ ਤਰਤੀਬ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਯਤਨ ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਕੀਤੇ ਯਤਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਬਾਏ ਗਏ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਨ (i) ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ "ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ" ਪਹੁੰਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ, ਰਾਜ ਕਿਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਮਾਜਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ" ਪਹੁੰਚ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਵੈਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਚੋਣ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵਿਜ਼ਨ ਵੀ ਰਾਜ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਗੇ। ਉਸਨੇ ਅਚਾਰੀਆ ਮਹਾਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਆਨੰਦਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ69 (ਪੈਰਾ 31), ਅਸਾਮ ਸੰਮਿਲਿਤਾ ਮਹਾਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 70 (ਪੈਰਾ 33) ਅਤੇ ਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ71.

53. ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਹੰਸਰੀਆ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪੁਨਰ-ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਸੀ; ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ

ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਹੰਸਰੀਆ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 40 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸੌਂਪੀ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ 29

ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਗਭਗ 1802 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਰਾਜ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਜਾਂ ਹਰ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਕੋਈ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ।

54. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹਨ: -

a) ਕੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਵਿਚ ਸਹੀ ਹਨ ਕਿ ਉਹ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ

b) ਕੀ ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਤਰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸੀ।

ਇਹ ਸਵਾਲ, ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ RTE ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

55. ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਾਲ 2001-2002 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕਾਡਰ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਕੇਡਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ

ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੰਚਾਇਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

56. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 86ਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੋਧ ਐਕਟ ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਧਾਰਾ 1.4.2010 ਨੂੰ ਭਾਵ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਈ. ਐਕਟ, ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਸਾਲ 2009 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1.4.2010 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਆਰਟੀਕਲ 21ਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਸਮੇਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਆ 38 ਵਿੱਚ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੇ. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸਨ।

ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ ਹੀ, ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸਕੀਮ ਕੇਂਦਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਕੀਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 2002 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਾਡਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਚੋਣ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਾਡਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2006 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ, ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਿੰਡ, ਇੰਟਰਮੀਡੀਏਟ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 17 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਅਨੁਛੇਦ 243G ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 13 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 243W ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਜਾਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ

ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। . ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਲਗਭਗ 12% ਬੱਚੇ ਜੋ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ, ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੈਬਨਿਟ ਨੋਟਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2016 ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਕਾਡਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ/ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਕਾਸ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਲੱਖ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜੇ, ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ 31 ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਵਾਧਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

57. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧਿਤ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 21ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਜੋ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਅਤੇ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਫੈਲਾਅ ਅਤੇ ਹਰ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ; ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਹੁਣ ਨਿਯੋਜਿਤ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਗੱਲ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ ਜਾਂ ਕੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹਨ ਕਿ ਉਹ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

58. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਪੈਰੇ 17 ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। . ਅੰਕੜੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 57,293 ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 7,800 ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ, ਭਾਵ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 4 ਲੱਖ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 66,000 ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਇਹ 4 ਲੱਖ ਦਾ ਇਹ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ 1/5ਵੇਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਰਨ ਅਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 66,000 ਵਿੱਚੋਂ 31,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਤੱਥ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 4 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

59. 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਾਬਿਲ ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਡਾ: ਏ.ਐਮ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਲੇਬਸ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨੁਕਤੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਦਾਹਰਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ

ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ. 2006 ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 2006 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਜਾਂ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੂਰਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਜੋ ਅੰਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਰਤੀ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਨ ਪਰ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

60. ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ72 ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-1 ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ ਕਲਾਸ-2 ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 16(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

> "3. ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਸ 1 ਅਤੇ ਕਲਾਸ 1 ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਕੋ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵੈਧਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਸਕੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

61. ਲਗਭਗ 20 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 31 ਵਿੱਚ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚਾ ਸੀ। ਚਰਚਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

> “7. ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਬਿਨੋਏ ਕੁਮਾਰ ਮੁਖਰਜੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਆਈਐਲਆਰ (1973) 1 ਡੇਲ 427 ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਆਈਐਲਆਰ (1975) 1 ਡੈਲ 227 ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। v. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਏਆਈਆਰ 1962 SC 1139 "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ, "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ", ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ India AIR 1962 SC 1139 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਸਲ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੇਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਗ੍ਰੇਡ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉੱਚ ਗ੍ਰੇਡ ਅਕਸਰ ਹੇਠਲੇ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਗ੍ਰੇਡ ਲਈ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਅ ਸਕੇਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

8. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 39(d) ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ "ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। "ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਰਾਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 16 ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਾਜ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਰਥਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਹੈ। ਕੀ ਕਥਿਤ ਲੁਟੇਰੇ-ਬਰੋਨਾਂ ਅਤੇ ਤਸਕਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਕੀ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਜਾਂ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਲੈਣਾ -ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਉਜਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉੱਥੇ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਣਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮਤੇ ਦੀ

ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ "ਸਮਾਜਵਾਦੀ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ 'ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਤਲਬ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਹੰਗਰੀਆਈ ਲੇਬਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 59, ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 111 ਦਾ ਪੈਰਾ 2, ਬਲਗੇਰੀਅਨ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 67, ਸੈਕਸ਼ਨ 40 ਜਰਮਨ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰੀਪਬਲਿਕ ਦੇ ਕੋਡ ਦਾ, ਰੁਮਾਨੀਅਨ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਦਾ ਪੈਰਾ 2। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਈ ਪੱਛਮੀ ਲੇਬਰ ਕੋਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫ੍ਰੈਂਚ ਕੋਡ ਡੂ ਟ੍ਰਵੇਲ ਦੀ ਕਿਤਾਬ I ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 31 (ਜੀ. ਨੰ. 2d) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਤੇ ਅਰਜਨਟੀਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਰਮਨ ਫੈਡਰਲ ਰੀਪਬਲਿਕ ਦੇ ਗ੍ਰੰਡਜੇਸੇਟਜ਼ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 7, ਸੈਕਸ਼ਨ 123 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ" (ਇਸਟਵਾਨ ਸਜ਼ਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੇਬਰ ਲਾਅ, ਪੰਨਾ 265)। ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ 'ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮਿਹਨਤਾਨੇ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ, ਤੰਗੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਇੰਨੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 39 (ਡੀ) ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਸਕੇਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣ ਵਰਗੀਕਰਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੇਲਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕੋ ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

9. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਡਰਾਈਵਰ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ

ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੰਮ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, "ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ" ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਔਖੀਆਂ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ-ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਲ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਊਂਟਰ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ-ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਬਲ ਸਖ਼ਤ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਰਾਈਵਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ. ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤਰਕਹੀਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ-ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਕੇਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੇਲਵੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੈਅ ਕਰਨ। ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ 1 ਜਨਵਰੀ, 1973 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

62. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ 31 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਖੁਦ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ।

63. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ4 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਰਿਆਵਾ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਜੇ.

> "19. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ (1996) 11 ਐਸਸੀਸੀ 77, ਤਿਲਕ ਰਾਜ (2003) 6 ਐਸਸੀਸੀ 123, ਉੜੀਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼

ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (2003) 5 ਐਸਸੀਸੀ 188 ਅਤੇ ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ (2004) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 347 ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਰਟੀਕਲ 14 ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਛੱਡੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਤਜਰਬਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਗੀਕਰਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੜੋਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉੱਚ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਕੇਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉੱਚੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਖਾਣ ਜਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਮਕਰਨ ਹੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰਖਾਣ ਜਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੀ

ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਜੋ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਅੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

64. ਐਸ.ਸੀ. ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ 11 ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ, ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:-

"33. ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਜਮ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵਰਕਮੈਨ (2007)1 SCC 408 ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

35. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਥੋਕ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ (ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਵੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਖੁਦ ਉੱਚ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ)।

36. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਇੱਕੋ ਹੈ, ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਢੰਗ, ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਬਨਾਮ ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ (2004) 1 SCC 347.

37. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਪਰਸਨਲ ਸਟਾਫ ਐਸ.ਐਸ.ਐਨ. (2002) 6 SCC 72 ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 9 ਅਤੇ 10 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਮੀਕਰਨ ਇਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰ ਸੰਸਥਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਔਖਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੁਹਾਰਤ ਵਾਲੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਤਨਖ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕੈਸਕੇਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਡੇ (2000) 8 SCC 580 ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

65. ਅਧਿਕਾਰਤ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਬਨਾਮ ਦਯਾਨੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ 12 ਸਿੰਘਵੀ ਵਿੱਚ, ਜੇ. ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ:-

> "94. ਅਨੁਛੇਦ 39(d) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ AIR 1962 SC 1139 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ. 36 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1982) 1 SCC 618 ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ।
>
> 95. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1982) 1 SCC 618 ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਧਰਿੰਦਰ ਚਮੋਲੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. (1986) 1 SCC 637, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ CPWD (1986) 1 SCC 639, ਡੇਲੀ ਰੇਟਡ ਕੈਜ਼ੂਅਲ ਲੇਬਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1988) 1 SCC 122, ਧਾਰਵਾੜ ਜਿਲਾ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਡੀ ਲਿਟਰੇਟ ਡੇਲੀ ਵੇਜ ਕਰਮਚਾਰੀ ਐਸ.ਐਸ.ਐਨ. v. ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (1990) 2 SCC 396 ਅਤੇ ਜੈਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (1988) 3 SCC 354 ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਡਿਊਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਸਟਮਜ਼ ਐਂਡ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1988) ਵਿੱਚ 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 91, ਮੇਵਾ ਰਾਮ ਕਨੋਜੀਆ ਬਨਾਮ ਏਮਜ਼ (1989)2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 235, ਵੀ. ਮਾਰਕੰਡੇਯਾ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. (1989) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 191, ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਚ.ਪੀ. (1989) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 459, ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਜੇਪੀ ਚੌਰਸੀਆ (1989) 1 ਐਸਸੀਸੀ 121, ਗ੍ਰਹਿ ਕਲਿਆਣ ਕੇਂਦਰ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ (1991) 1 ਐਸਸੀਸੀ 619, ਜੀਡੀਏ ਬਨਾਮ ਵਿਕਰਮ

ਚੌਧਰੀ (1995) 5 ਐਸਸੀਸੀ 210, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ (1996)) 11 SCC 77, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (1997) 3 SCC 633, ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਵੀ. ਬੇਬੀ (1998) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 252, ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਰਾਮ ਸਾਹੂ (2003) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 250, ਉਤਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਨਾਮ ਜਯੋਤਿਰਮਈ ਨਾਇਕ (2003) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 760, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰਾਜ (2003) ਯੂਨੀਅਨ 312, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਨਾਮ ਤਰਿਤ ਰੰਜਨ ਦਾਸ (2003) 11 ਐਸਸੀਸੀ 658, ਅਪਾਂਸ਼ੂ ਮੋਹਨ ਲੋਧ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ (2004) 1 ਐਸਸੀਸੀ 119, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 ਐਸਸੀਸੀ 321, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਏਅਰੋਨੌਟਿਕਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਦਾਨ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ (2007) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 207, ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਸੰਗਠਨ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਵੀ. ਸੁਬਰਾਮਣਯੇਸ਼ਵਰ (2007) 5 SCC 326 ਅਤੇ ਕੰਟੀਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਬਨਾਮ ਮੈਟਾਲੁਰਜੀਕਲ ਅਤੇ ਇੰਜੀ. ਕੰਸਲਟੈਂਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ (2007) 7 ਐਸਸੀਸੀ 710, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1982) 1 ਐਸਸੀਸੀ 618 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭਟਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਹੁਦਾ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਰਤੀ/ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਢੰਗ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। , ਮੁੱਲ ਨਿਰਣੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ, ਅਨੁਭਵ, ਗੁਪਤਤਾ, ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਲੋੜ, ਆਦਿ।

99. ਕੰਟੀਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਬਨਾਮ ਮੈਟਲਰਜੀਕਲ ਐਂਡ ਇੰਜੀ. ਕੰਸਲਟੈਂਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ (2007) 7 ਐਸਸੀਸੀ 710 ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋ-ਜੱਜੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਜਾਂ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ।

100. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 1959 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 308 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਖੋਜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਰੈਗੂਲਰ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਮੁਦਰਾ ਲਾਭ।

66. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 13 ਸਿਨਹਾ, ਜੇ. ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:-

"8. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜੀਵਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

(1) ਚੋਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਸੀ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ (2007) 8 ਐਸਸੀਸੀ 279 ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 290-91, ਪੈਰਾ 27 ਅਤੇ 30)

"27. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰਾਜ (2003) 6 SCC 123 ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਥੋਕ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਥੋਕ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਉਹੀ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਗਰੁੱਪ ਇੱਕੋ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜੇਕਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਤਜਰਬਾ, ਭਰਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਆਦਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਣ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

30. ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਪੀ. v. ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਘ (1998) 1 SCC 422 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕੋ ਅਹੁਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਜੇਕਰ ਭਰਤੀ, ਯੋਗਤਾ, ਤਰੱਕੀ ਆਦਿ ਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਤਨਖਾਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਕੇਲ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ, ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਫਰਕ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 SCC 321, SCC ਪੈਰਾ 15।)

(2) ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਰਿਲਾਇੰਸ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਉਮਾਦੇਵੀ (3) (2006) 4 SCC 1 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਮਾਦੇਵੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵਪਾਰਕ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 39-ਏ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦਾ ਆਚਰਣ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

17. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਰਾਏ ਦੀ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ 1970 ਅਤੇ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਲੀਲਾਂ ਜਾਂ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ; ਦੇਰ ਨਾਲ ਵੀ; ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ S.C. ਚੰਦਰਾ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ (2007) 8 SCC 279 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: (SCC p. 289, ਪੈਰਾ 21)

> "21. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 39 (ਡੀ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਆਰਟੀਕਲ 39(d) ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ BCCL ਜਾਂ ਝਾਰਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੀਸੀਸੀਐਲ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਬੀਸੀਸੀਐਲ ਦੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 39(ਡੀ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 321 ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਰਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ, 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਨੂੰ ਇਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਕੰਮ

ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਰਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 ਐਸਸੀਸੀ 321 ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੀਸੀਸੀਐਲ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੀਸੀਸੀਐਲ ਦੇ ਕਲਰਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18. ਕਾਟਜੂ, ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਪਰ ਸਮਕਾਲੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ: (ਐਸ. ਸੀ. ਚੰਦਰਾ ਕੇਸ (2007) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 279, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੀ. 290 ਅਤੇ 293-94, ਪੈਰਾਸ 26 ਅਤੇ 35)

"26. ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਿਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਢੰਗ, ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

35. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਥੋਕ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ (ਅਤੇ

ਉੱਥੇ ਵੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਖੁਦ ਉੱਚ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ)।

19. ਐਸ.ਸੀ. ਚੰਦਰਾ ਕੇਸ (2007) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 279 ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 321 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: (ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੇਸ, SCC pp. 329- 30 ਅਤੇ 334-36, ਪੈਰਾਸ 9, 17, 19 ਅਤੇ 22)

"9. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰਾਜ (2003) 6 SCC 123 ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕੋ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ, ਸਮਾਨ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਥੋਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਗਣਿਤ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੀ. 127, ਪੈਰਾ 11)

'11. ਤਨਖ਼ਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਸਕੇਲ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪੋਸਟ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੁਲਨਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਹੁਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਥਿਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ

ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਹੈ।'

17. ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (1987) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 634 ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸਥਾਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਅਤੇ ਕੰਮ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੋਣ. ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਦੁਖੀ ਵਰਕਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਚੋਣ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸ (1996) ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ 11 SCC 77 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ ਕੇਸ (2004) 1 SC 347 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

19. ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ (1996) 1 ਐਸ.ਸੀ. 77, ਤਿਲਕ ਰਾਜ (2003) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 123, ਉੜੀਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (2003) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 188 ਅਤੇ ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ (2004) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 347 ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਸ਼ੀਨੀ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਰਟੀਕਲ 14 ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਛੱਡੇ ਗਏ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਤਜਰਬਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਗੀਕਰਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੜੋਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉੱਚ ਤਨਖ਼ਾਹ ਸਕੇਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉੱਚੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਖਾਣ ਜਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਮਕਰਨ ਹੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰਖਾਣ ਜਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਜੋ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਅੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ

ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

22. ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਜੋ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੀਆਂ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੰ. 6648, 6647, 6572 ਅਤੇ 6570 ਆਮ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਇਹ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਮ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (1997) ਵਿੱਚ 3 ਐਸਸੀਸੀ 633 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਕੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਹੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

24. ਇਹ ਹੁਣ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਲਾਭ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ, ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ, ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਢੰਗ, ਸਮੂਹ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਪਛਾਣ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਥੋਕ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਮਹਾਜਬੀਨ ਅਖਤਰ (2008) 1 SCC 368 ਵਿੱਚ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ: (SCC pp. 376-77, ਪੈਰੇ 19 ਅਤੇ 24)।

> "19. ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਕ, ਅਰਥਾਤ, ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਭਰਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਆਦਿ। ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। (ਵੇਖੋ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸ Assn. 1993 Supp (1) SCC 153, U.P ਰਾਜ ਬਨਾਮ J.P. ਚੌਰਸੀਆ (1989) 1 SCC 121, ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਡੇ (2000) 8 SCC 580 ਅਤੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਪਰਸਨਲ ਸਟਾਫ (2002) 6 SCC 72)
>
> 24. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕੋਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਕੇਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਸਰਪਲੱਸ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗੈਲਰੀ ਆਫ਼ ਮਾਡਰਨ ਆਰਟ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ

ਸਹਾਇਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ 6500-10,500 ਰੁਪਏ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸੋਧਿਆ ਸਕੇਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਸੋਧ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 39(d) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ।

ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਹੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਦਿਨਸ਼ਨ ਕੇ.ਕੇ (2008) 1 SCC 586 ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ: (ਦਿਨੇਸ਼ਨ ਕੇ.ਕੇ. ਕੇਸ) SCC pp. 592-93, ਪੈਰਾ 16)

“16. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 321 ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ (1996) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 77, ਤਿਲਕ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਰਾਜ (2003) 6 SCC 123, ਉੜੀਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਜ ਕੇ. ਮੋਹੰਤੀ (2003) 5 SCC 188 ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ। ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. v. ਤਰੁਣ ਕੇ. ਰਾਏ (2004) 1 SCC 347 ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ

ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਣਿਤਿਕ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸਮੂਹਿਕ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

25. ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 321 ਵਿੱਚ, ਵਰਿਆਵਾ, ਜੇ., ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਭਰਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

67. ਸਟੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿਬਯੇਂਦੂ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ14 ਵਿੱਚ ਡਾ. ਚੌਹਾਨ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ:

"23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. v. ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਐਸ.ਐਸ.ਐਨ. (2010) 5 SCC 225, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ: (SCC p. 232, ਪੈਰਾ 18-20)

“18. ... ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਹਨ। ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸਮੀਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

19. ‘ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ’ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਨਿਭਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤੱਵਾਂ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਤਜਰਬਾ, ਭਰਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਆਦਿ। ਸਿਰਫ਼ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਤੁਲਨਾ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰਕਹੀਣ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ।

20. ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਹੈ...”

30. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 39 (ਡੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਯੋਗਤਾ, ਢੰਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ/ਭਰਤੀ, ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ, ਗੁਪਤਤਾ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ, ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਲੋੜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਫੰਕਸ਼ਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਪੋਸਟ ਲਈ ਕਿਸੇ ਉੱਚ

ਯੋਗਤਾ, ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸਮੀਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

31. ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਿਰਣਾ ਅਰਥਾਤ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੱਚਾ, ਵਾਜਬ, ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਹੀ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗ੍ਰੇਡ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਹੀ ਇਕਮਾਤਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੀਮਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੂਹ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਤਰ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਥੋਕ/ਪੱਕੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

68. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

i) 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ii) 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

iii) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

iv) 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

v) ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

vi) ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

vii) ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦਾ ਸਮੀਕਰਨ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

viii) ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕੈਸਕੇਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ix) ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

x) ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਫਰਕ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

69. ਨਵੀਨਤਮ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ: -

> "5. ਜੋ ਮੁੱਦਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ: ਕੀ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀ (ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਐਡਹਾਕ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਕੈਜ਼ੂਅਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ) ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ? (ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਹੀ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋ ਨਿਯਮਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ (ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, 2011 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਪੀ ਐਂਡ ਐਚ 15326) ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੈਗੂਲਰ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਕਿ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੇ ਦੋ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਏ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: (ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸ, ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਐਂਡਐਚ ਪੈਰਾ 37)
>
> “(1) ਨਿਯਮਤ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ, ਐਡਹਾਕ ਜਾਂ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਜੇਕਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਮਿਤੀ.

(2) ਪਰ ਜੇਕਰ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ, ਐਡਹਾਕ ਜਾਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਭਾਵ 10 ਸਾਲਾਂ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ, ਐਡਹਾਕ ਜਾਂ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੱਤੇ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨਿਯਮਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। . ਰੈਗੂਲਰਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸਕੀਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ 10 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ, ਐਡਹਾਕ ਜਾਂ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਕਾਏ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ।"

70. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 31 ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੈਰਾ 42 ਵਿਚ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਰਾ 42 ਅਤੇ ਪੈਰਾ 43 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ (ਵਰਕ-ਚਾਰਜ, ਦਿਹਾੜੀ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਕੈਜ਼ੂਅਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੋਨੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਨਖਾਹ ਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। , ਐਡਹਾਕ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ:-

"57. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ

ਦਾ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 42 ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। "ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ (ਵਰਕ-ਚਾਰਜ, ਦਿਹਾੜੀ, ਕੈਜ਼ੂਅਲ, ਐਡਹਾਕ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਲਈ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 44 ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਜੋ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

71. 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ। ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 2 ਵਿਚਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਇਹ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

72. ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 29 ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 1.10.1957 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ, 1957 ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਕਿ 1.10.1957 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ, ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬੋਰਡ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਨੇ ਰਾਜ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ 15% ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦੇ ਮੱਧ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ 85% ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਸਕੇਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੋਰ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਬੋਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬਦੇਹ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ, ਸੂਬਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੂਬਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਾ

ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੇਡਰ ਇੱਕ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ 15:85 ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਉਚਿਤ ਸੰਖਿਆ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਤਨਖਾਹ-ਸਕੇਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਕਾਡਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟਦੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ 15% ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਘਟਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬਾਈ ਕੇਡਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

> "22. ਹੁਣ ਇੱਕ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਜੋ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇੱਕੋ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ: (1) ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ (2) ਜੇਕਰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਮੋਹਨਲਾਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1962 SC AIR 1139) ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ. ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਹਾ:
>
> “ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਸ I ਅਤੇ ਕਲਾਸ II ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵੈਧਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਸਕੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਵੀ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਇਹ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁਫਤ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਜਨਤਕ ਆਧਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਕਲਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਸੰਕਟ ਜਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਭਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਮਿਆਦ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਡਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਸਥਾਈ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇੱਥੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

23. ਵਿਰੋਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਸਮਾਨਤਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਇੱਕ

ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਰ-ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਅਤੇ "ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਕੀਤੇ" ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸੌਲੀਸਿਟਰ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲਾਈਜ਼ਡ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਸੀਨੀਆਰਤਾ, ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੁਣ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

24. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਨ, ਭਰਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਆਮ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਜੇਕਰ 27 ਸਤੰਬਰ, 1957 ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਜੇ ਉਹ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 14 ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 16(1) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਤੁਲਨਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਿੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਭਿੰਨਤਾ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਕਿ ਗਲਤ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਜਮਾਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਤੱਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਥਹੀਣ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ

ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। 27 ਸਤੰਬਰ, 1957 ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਏਕੀਕਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

25. ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, "ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਵਾਲੇ" ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਖੌਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਰੋਤ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਕਾਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਕਿ “ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ” ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀ? ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਡਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਜੋ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੁੱਲ ਤਾਕਤ ਦਾ 15%, ਚੋਣ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਮੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਾਡਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਲਿਆਏਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਕਾਡਰ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਨੂੰ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ।

73. ਦੂਜੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬੈਂਚ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਸੀ। . ਪੈਰਾ 27 ਤੋਂ 30, 32 ਤੋਂ 33 ਅਤੇ 35, 36 ਅਤੇ 40 ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:-

"27. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1957 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਭਰਤੀ ਦੇ ਢੰਗ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭ, ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਬਦਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ, ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ 50% ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਗੈਰ-ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਕੁਝ ਕੁ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੇਸਿਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਨ। ਗੈਰ-ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਸ੍ਰੀ ਤਰਕੁੰਡੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਸੀ।

28. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ 1955 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, 30 ਮਈ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, 1957 ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਜੋ 1937-ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਪਬਲਿਕ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, 1954 ਤੋਂ ਚੋਣ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ

ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤਨਖਾਹ 47½ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ 1957 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 1955 ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15% ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਚੋਣ ਗ੍ਰੇਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰੇਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1955-ਨਿਯਮ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਲਾਭ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

29. ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 13 ਫਰਵਰੀ, 1961 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਕਾਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕਰਨ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੁਝ ਤਾਰੀਖਾਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 19 ਜੁਲਾਈ, 1957 ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2 ਅਗਸਤ, 1957 ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 27 ਸਤੰਬਰ, 1957 ਨੂੰ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਕੀਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ 20,000 ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਨਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਨੂੰ, ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ

ਨੂੰ ਉਹੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਕਿਵੇਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

30. 1961-ਨਿਯਮਾਂ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਖੋਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 23 ਨਵੰਬਰ 1959 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਵਿਕਲਪਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 27 ਜਨਵਰੀ, 1960 ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਪਬਲਿਕ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਬਣਾਏ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਤਿੰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲਏ ਗਏ ਸਨ: (i) ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਣਗੇ; (ii) ਕਿ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਕਾਡਰ ਇੱਕ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ (iii) (i) ਅਤੇ (ii) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀਆਂ, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ, ਅਸਤੀਫ਼ਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਕਾਡਰ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬਾਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਹੀ ਡਿਊਟੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, (i) ਸੂਬਾਈ ਕੇਡਰ ਦਾ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਅਤੇ (ii) ਉਸ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਕੇਡਰ

ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕ 1955-ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੇਡਰ ਨੂੰ ਦੋ ਨਵੇਂ ਕਾਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਸੀ। 27 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ।

32. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੋਣ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

33. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ

ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲਾਈਜ਼ਡ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ 1955-ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ 1961-ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਤੱਥ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕਾਡਰ ਸੀ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਖਰੇ ਕਾਡਰ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਪੰਦਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ. ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੇਡਰ ਦੇ ਰੁਕਣ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦੇ ਘਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੇਡਰ ਦਾ। ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਡਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਲਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ, ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

35. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਖਰੇ ਕਾਡਰਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਧਾਰਾ 14 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਬਨਾਮ 1961-ਰੂਲਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, 1965 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 60-ਰੁਪਏ 175 ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਲਈ ਸਾਂਝੇ 15% ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਚੱਲ ਸਕੇਲ ਅਪਣਾਇਆ। ਉੱਚ ਗ੍ਰੇਡ ਪੋਸਟ. ਪਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ 1961-ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਿਯਮ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਆਮ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ। ਰਾਜ।

36. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 16 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇੰਨਾ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, 1937 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਖਰੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਣ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤਨਖ਼ਾਹ-ਸਕੇਲਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ। ਸੇਵਾ। ਇਹ ਅਹੁਦਾ 13 ਫਰਵਰੀ, 1961 ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ 1955-ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਨ, ਸੂਬਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਬਾਕੀ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੇਡਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਕੇਡਰ ਨੂੰ ਘਟਣ ਵਾਲੇ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਪੜਾਅਵਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਸੂਬਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 14 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। 1961-ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਸਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਸਖਾਵਤ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ (1955) 1 SCR 1004; ਮਧੂਭਾਈ ਅਮਤਲਾਲ ਗਾਂਧੀ v. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1961) 1 ਐਸਸੀਆਰ 191 ਅਤੇ ਵਿਵਿਅਨ ਜੋਸੇਫ ਫਰੇਰਾ ਬਨਾਮ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਗ੍ਰੇਟਰ ਬੰਬੇ (1972) 1 ਐਸਸੀਸੀ 70) ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਦੇ ਕੇਡਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗਾ। ਅੰਤਰ-ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਦੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਅਤੇ

13 ਫਰਵਰੀ, 1961 ਦਰਮਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਸਾਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1957 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਡਰ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

40. 37 ਤੋਂ 96 ਤੱਕ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੂਨੀਅਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈ ਕੇਡਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਤੁਲਨਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 1955-ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਭਾਵ ਚੋਣ ਬੋਰਡ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1957 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਬਾਈਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਡਰ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੱਖਰੇ ਕੇਡਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਰਾਜ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾ ਸਮੇਤ, 1955-ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

74. ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸੂਬਾਈ ਕਾਡਰ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਿ ਕਾਡਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਬਣਾਉਣ

ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੂਜੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ। ਕਾਡਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਹੀਏ ਤਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹਾ ਭੇਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ 29 ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਅੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਾਡਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

75. ਸਾਨੂੰ ਸਕੱਤਰ, ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ 8 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 12 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ 'ਤਨਖ਼ਾਹ ਢਾਂਚਾ' ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪੈਰੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਸੀ:-

> 12. ..... ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚਾ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, (i) ਭਰਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ, (ii) ਪੱਧਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, (iii) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਡਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ, (iv) ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿਦਿਅਕ/ਤਕਨੀਕੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ, (v) ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੌਕੇ, (vi) ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, (vii) ਸਮਾਨ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀਜੱਟਲ ਅਤੇ ਲੰਬਕਾਰੀ ਸਬੰਧਾਂ, (viii) ਪਬਲਿਕ ਡੀਲਿੰਗ, (ix) ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪੱਧਰ, (x)) ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਆਦਿ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੀਜੱਟਲ ਅਤੇ ਵਰਟੀਕਲ ਰਿਲੇਟੀਵਿਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੜੀਵਾਰ

ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਤਜ਼ਾਮ, ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੌਕੇ, ਆਦਿ। ਅਜਿਹੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਾਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਟਾਲਣ ਯੋਗ ਲਹਿਰਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ... ...”

76. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਪਵੇਗਾ:-

a) ਰਾਜ ਲਈ 'ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ' ਅਤੇ 'ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕ' ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਡਰ ਹੋਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਮਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਡਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

b) ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਨਖ਼ਾਹ ਢਾਂਚਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 4 ਲੱਖ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹਿਜ਼ 66,000 ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਲਗਭਗ 1 ਲੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 5 ਲੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

c) ਸਮਾਨਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਇੱਕ ਮਰ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਹੈ।

d) ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

77. ਜੇਕਰ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਭਰਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ" ਅਤੇ "ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ" ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ 'ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਖਾਹ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਜਾਂ

ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਟੈਂਡ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਸਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਛੜ ਰਹੀ ਸੀ, ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਰਚਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ। ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 28 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ 29 ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਡਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਨੂੰ ਮਰਨ ਜਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਾਡਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸੇ ਮਕੈਨਿਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜਟ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਬਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

78. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਦੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਛੇਦ 21ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਬਣਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ ਦਾ ਪਾਠ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਸਥਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਲ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ

ਸਕੇਲ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ TET ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ।

79. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਿ ਫੰਡ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕੀ ਬੋਝ ਪਵੇਗਾ, ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਹੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ TFR, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਉਹ ਲਾਭ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਹਨ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਮੁਫ਼ਤ ਖੇਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਟੇਬਲ ਚਾਰਟ ਵੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਪੈਕੇਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪਾੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੇਬਲ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।

80. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚਪੜਾਸੀ ਅਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਰਾਜ ਨਿਓਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਤਨਖ਼ਾਹ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ

ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰ, ਜੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 32(c) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਚਾਰਟ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚਪੜਾਸੀ ਅਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਧਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਨਿਯੋਜਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

81. ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੋਜੀਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਤਰਜੀਹੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

82. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

83. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਜੇ.

1. ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਭਰਾ ਜਸਟਿਸ ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾਪੂਰਵਕ ਖਰੜੇ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

2. ਮੈਂ ਉਸ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਦੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸੀਨੀਅਰ

ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

3. ਇਹ ਕੇਸ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਉੱਘੇ ਜੱਜ, ਵਿਵਿਅਨ ਬੋਸ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਬੀੜੀ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 479 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਚਿਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

4. ਆਪਣੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਲਿਖਤ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪੈਰਾ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

> “15. ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਟੀਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ, ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਵੇਕ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਿ ਕੀ ਪਰਮਿਟ ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਲੇਖ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਿੱਖਣ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਝਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਸਧਾਰਨ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ-
>
> "ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।"
>
> 16. ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਟੀਕ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਟੁੱਟ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਤੀਜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੀਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 14, ਮੇਰੇ ਮਨ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਟੀਕ ਨਿਯਮ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਮਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰਵੱਈਆ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਲੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੀਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਪਿੰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਹ ਲਾਈਨ ਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲਾਤ

ਬਦਲਦੇ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ; ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਅੱਜ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕੱਲ੍ਹ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸੋਚ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੰਕੁਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਬੋਮਨ ਬਨਾਮ ਸੈਕੂਲਰ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ, 1917 ਏਸੀ 406 ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਸਮਨਰ ਦੀ ਤਰਕ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵੇਖੋ। ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅਨੁਕੂਲਤਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜੱਜ ਲਿਓਨਾਰਡ ਹੈਂਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ।

5. ਜਸਟਿਸ ਵਿਵਿਅਨ ਬੋਸ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ, ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

6. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਰਾ ਲਲਿਤ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, 1963 ਸਪਲ(2) ਐਸਸੀਆਰ 169 ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। & Ors. ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (1972) 2 SCC 275.

7. ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੁੱਦਾ, ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

8. ਮੈਂ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਐਨ. ਮੀਰਾ ਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਐਨਆਰ., ਏਆਈਆਰ 1989 ਐਸਸੀ 2027। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਅ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਬਰਦਵਾਨ, ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 334 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

9. ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਐਸ. ਵਰਮਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੀ) ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਦੂਜਾ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਪੈਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ:

> “13. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਅ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਬਰਦਵਾਨ, ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 334 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹਨ। ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਅ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।"

10. ਐਨ. ਮੀਰਾ ਰਾਣੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ।

11. ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਨੂੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਤੱਥ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ.

12. ਭਰਾ ਲਲਿਤ, ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇ ਪੈਰੇ 72 ਤੋਂ 74 ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਸਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

13. ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate